

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นการศึกษาการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระศรีนครินทร์ ระยองสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี ตลอดจนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และได้นำเสนอตามหัวข้อต่อไปนี้

1. การจัดการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18
2. การจัดการศึกษาของโรงเรียนเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระศรีนครินทร์ ระยอง
3. แนวปฏิบัติการดำเนินงานจัดระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
4. การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
5. ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การจัดการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18

สภาพทั่วไปของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 (ชลบุรี-ระยอง) ตั้งอยู่เลขที่ 25/11 หมู่ 5 ตำบลอ่างศิลา อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี 20000 เป็นหน่วยงานสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ มีภารกิจรับผิดชอบบริหารจัดการในเขตพื้นที่จังหวัดชลบุรี ได้แก่ อำเภอเมืองชลบุรี บ้านบึง หนองใหญ่ พนัสนิคม พานทอง บ่อทอง เกาะจันทร์ สัตหีบ บางละมุง ศรีราชา และเกาะสีชัง และรับผิดชอบบริหารจัดการในเขตพื้นที่จังหวัดระยอง ได้แก่ อำเภอเมืองระยอง แกลง บ้านค่าย บ้านฉาง ปลวกแดง นิคมพัฒนา วังจันทร์ และเขาชะเมา

อาณาเขตติดต่อ

ทิศเหนือ ติดกับจังหวัดฉะเชิงเทรา

ทิศใต้ ติดกับจังหวัดระยอง

ทิศตะวันออก ติดกับจังหวัดฉะเชิงเทรา จังหวัดจันทบุรี และจังหวัดระยอง

ทิศตะวันตก ติดกับชายฝั่งทะเลตะวันออกของอ่าวไทย

เขตการปกครอง

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 แบ่งการปกครองออกเป็น 2 จังหวัด

1. จังหวัดชลบุรี แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 11 อำเภอ 9 ตำบล 687 หมู่บ้าน

การปกครองส่วนท้องถิ่นประกอบด้วย องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาลนคร 1 แห่ง เทศบาลเมือง 9 แห่ง เทศบาลตำบล 29 แห่ง องค์การบริหารส่วนตำบล 58 แห่ง และมีรูปแบบการปกครองพิเศษ 1 แห่ง คือเมืองพัทยา แยกจากการปกครองของอำเภอบางละมุง เนื่องจากเป็นเมืองท่องเที่ยวระดับนานาชาติ ซึ่งมีการเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว

อำเภอทั้ง 11 ของจังหวัดชลบุรี ได้แก่ อำเภอเมืองชลบุรี อำเภอบ้านบึง อำเภอหนองใหญ่ อำเภอพนัสนิคม อำเภอพานทอง อำเภอบ่อทอง อำเภอกะจันทร์ อำเภอสัตหีบ อำเภอบางละมุง อำเภอศรีราชา และอำเภอกะสีซัง จำนวนประชากร 1,338,656 คน

2. จังหวัดระยอง แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 8 อำเภอ 54 ตำบล 439 หมู่บ้าน 80 ชุมชน ส่วนด้านการปกครองท้องถิ่นประกอบด้วย องค์การบริหารส่วนจังหวัด 1 แห่ง เทศบาลนคร 1 แห่ง เทศบาลเมือง 2 แห่ง เทศบาลตำบล 22 แห่ง และองค์การบริหารส่วนตำบล 42 แห่ง

อำเภอทั้ง 8 ของจังหวัดระยอง ได้แก่ อำเภอเมือง อำเภอเขาชะเมา อำเภอบ้านฉาง อำเภอวังจันทร์ อำเภอปลวกแดง อำเภอแกลง อำเภอนิคมพัฒนา และอำเภอบ้านค่าย จำนวนประชากร 637,736 คน

วิสัยทัศน์

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 จะเป็นผู้นำของเขตพื้นที่การศึกษา ในการขับเคลื่อนการพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐานให้มีคุณภาพตามมาตรฐานสากลและให้บริการทางการศึกษาที่มีมาตรฐานอย่างครอบคลุมและทั่วถึง

พันธกิจ

1. เร่งรัดพัฒนาผู้เรียนให้ได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน และการพัฒนาสู่คุณภาพระดับสากล
2. เสริมสร้างโอกาสและทางเลือกการศึกษาแก่นักเรียนทุกคนทุกกลุ่มให้ได้รับการศึกษาระดับมัธยมศึกษาอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ
3. พัฒนาระบบบริหารจัดการให้สามารถประกันคุณภาพการศึกษาแก่ผู้เรียน
4. พัฒนาระบบบริหารจัดการให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเป็นพลังขับเคลื่อนและ

กลยุทธ์

1. พัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับตามหลักสูตรและส่งเสริมความสามารถด้านเทคโนโลยีเพื่อเป็นเครื่องมือการเรียนรู้
2. ปลุกฝังคุณธรรมความสำนึกในความเป็นชาติไทยและวิถีชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
3. ขยายโอกาสทางการศึกษาให้ทั่วถึงครอบคลุมผู้เรียนได้รับโอกาสในการพัฒนาเต็มตามศักยภาพ
4. พัฒนาครู และบุคลากรทางการศึกษาทั้งระบบ
5. พัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการตามแนวทางการกระจายอำนาจตามหลักธรรมาภิบาล

การจัดการศึกษาของโรงเรียนเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระศรีนครินทร์ ระยอง

แผนปฏิบัติการ โรงเรียนเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระศรีนครินทร์ ระยอง ประจำปีการศึกษา 2556 โรงเรียนเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระศรีนครินทร์ ระยอง ประจำปีการศึกษา 2556 เป็นโรงเรียนสหศึกษา ขนาดกลาง นักเรียนเดินทางไป-กลับ และนักเรียนอยู่หอพักประจำ เปิดสอน ช่วงชั้นที่ 3 (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3) และช่วงชั้นที่ 4 (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6) มีจำนวนครูผู้บริหาร และครูอัตราจ้าง รวมทั้งสิ้น 46 คน ครูจ้างทำหน้าที่ดูแลหอพัก จำนวน 2 คน ครูสอนภาษาจีน จำนวน 1 คน ถูกจ้างธุรการ จำนวน 3 คน นักเรียน จำนวน 855 คน

วิสัยทัศน์

“พัฒนาผู้เรียนให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ สืบสานงานพระราชดำริ เป็นพลโลกที่ดี เก่ง และมีความสุข”

พันธกิจ

1. พัฒนาและส่งเสริมให้ผู้เรียนทุกคนได้รับการศึกษาอย่างมีคุณภาพและมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานและอัตลักษณ์ของสถานศึกษา
2. พัฒนาและส่งเสริมครูให้มีความรู้ ความสามารถในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และสามารถใช้ภาษาต่างประเทศเพื่อการสื่อสารในระดับพื้นฐานได้
3. พัฒนาประสิทธิภาพการบริหารด้วยระบบคุณภาพ และหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
4. สร้างเครือข่ายความร่วมมือ เพื่อส่งเสริมการจัดการศึกษา
5. สืบสานงานพระราชดำริ

เป้าประสงค์

1. เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้รับการพัฒนาเต็มตามศักยภาพ มีความสามารถทางด้านวิชาการ การสื่อสาร การคิดวิเคราะห์ การผลิตชิ้นงาน การใช้เทคโนโลยี มีจิตสาธารณะรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม มีทักษะการใช้ชีวิตและการทำงาน เชื่อมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
2. เพื่อพัฒนาครูให้มีความสามารถปฏิบัติงานในหน้าที่ได้อย่างมีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานหรือเกณฑ์ที่กำหนด
3. เพื่อเพิ่มขีดความสามารถและความเข้มแข็งในการบริหารและการจัดการศึกษาของโรงเรียนให้เป็นที่ยอมรับของชุมชน

กลยุทธ์

1. พัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับตามหลักสูตรและส่งเสริมความสามารถด้านเทคโนโลยีเพื่อเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้
2. ปลูกฝังคุณธรรม ความสำนึกในความเป็นชาติไทยและวิถีชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
3. ขยายโอกาสทางการศึกษา
4. พัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาทั้งระบบ
5. พัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการศึกษา ตามแนวทางการกระจายอำนาจและเน้นการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนและความร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษา

อัตลักษณ์

รักษาศักดิ์ศรี มีคุณธรรม นำวิชาการ สืบสานงานพระราชดำริ

แนวปฏิบัติการดำเนินงานจัดระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียน ประกอบด้วยกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งต้องปฏิบัติอย่างต่อเนื่องเป็นเวลา 1 รอบปีโดยประมาณ ซึ่งมีความสำคัญต่อประสิทธิภาพของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยมีแผนการดำเนินงานเพื่อพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน (กรมสุขภาพจิต, 2544. หน้า 20-24) โดยแบ่งเป็น 3 ขั้นตอน คือ

1. ขั้นเตรียมการและวางแผนการดำเนินงาน
2. ขั้นปฏิบัติตามแผน
3. ขั้นกำกับ ติดตาม ประเมินผลและรายงาน

ขั้นเตรียมการและวางแผนการดำเนินงาน

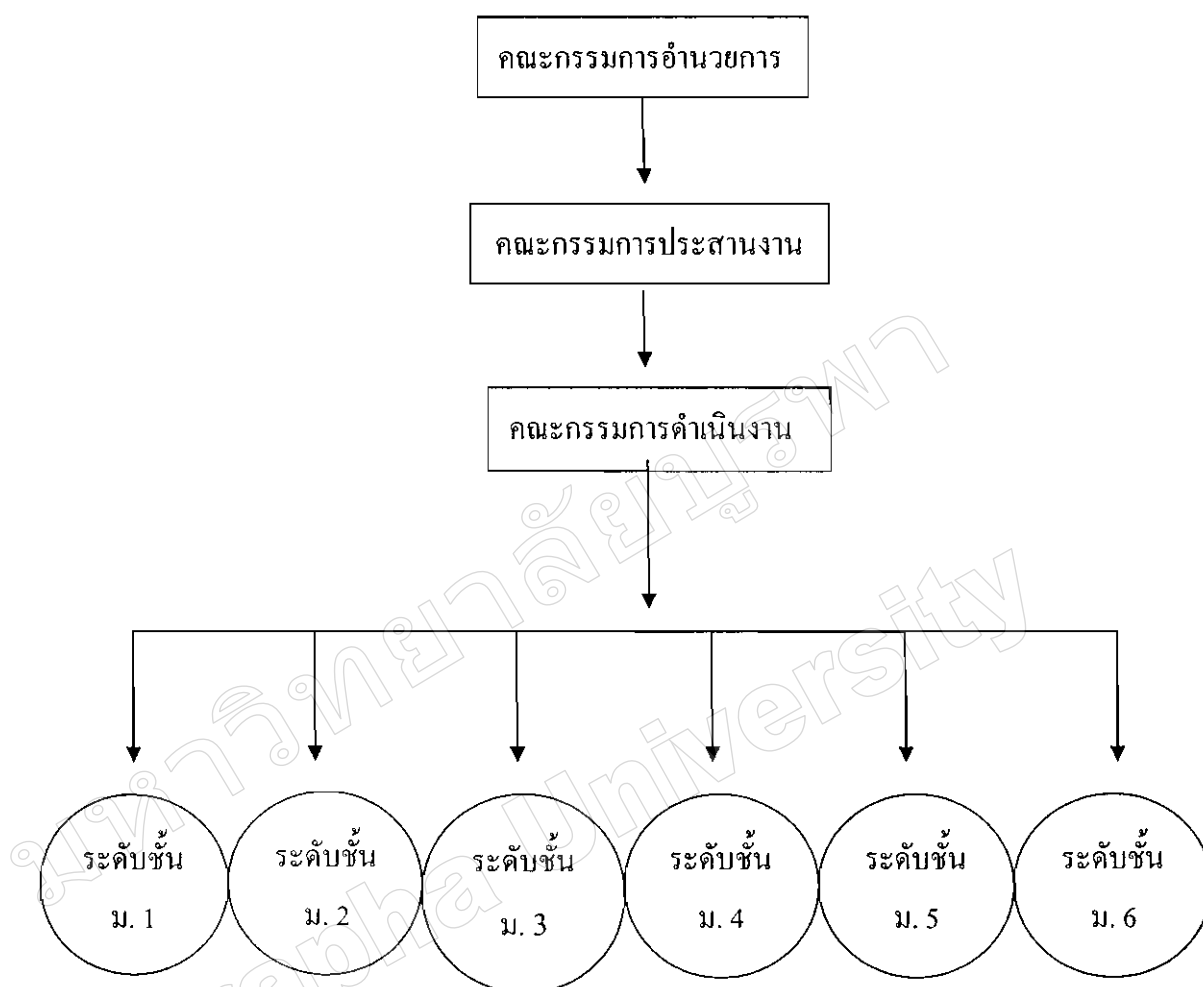
1. แต่งตั้งคณะกรรมการ การแต่งตั้งคณะกรรมการมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ได้คณะกรรมการตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ในการแต่งตั้งคณะกรรมการของโรงเรียน และมีส่วนร่วมรับผิดชอบการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ในการแต่งตั้งคณะกรรมการนั้น ผู้บริหารและผู้เกี่ยวข้องรับผิดชอบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนประชุมหารือเพื่อกำหนดโครงสร้างบุคลากรในระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนแล้วจึงแต่งตั้งคณะกรรมการพร้อมทั้งกำหนดบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการ แต่งตั้งกรรมการอำนวยการหรือที่มทอ คณะกรรมการประสานงานหรือที่มประสานงาน และคณะกรรมการดำเนินงานหรือที่มทำ คณะกรรมการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนทั้ง 3 คณะ มีโครงสร้างคณะกรรมการประสานการทำงาน และบทบาทหน้าที่ของบุคลากรในแต่ละคณะกรรมการ ดังต่อไปนี้

1.1 โครงสร้างคณะกรรมการในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

1.2 การประสานการทำงาน

1.3 องค์ประกอบของบุคลากรในแต่ละคณะและบทบาทหน้าที่ในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ได้กำหนดโครงสร้างบุคลากรในระบบการดูแลช่วยเหลือของโรงเรียน ดังภาพที่ 3

โครงสร้างคณะกรรมการในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน



ภาพที่ 2 โครงสร้างคณะกรรมการในระบบการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือ (กรมสามัญศึกษา, 2544, หน้า 16)

การประสานงาน

คณะกรรมการต้องมีการประสานกันอย่างใกล้ชิดและแต่ละคณะต้องร่วมมือทำงานด้วยกันเป็นทีม ร่วมประชุมปรึกษาหารือกัน ทีมนำควรประชุมกันอย่างน้อยภาคเรียนละ 2 ครั้ง ทีมประสานประชุมเดือนละ 2 ครั้ง และทีมทำประชุมสัปดาห์ละ 1 ครั้ง (โรงเรียนแปลงยาว พิตยาคม, 2554, หน้า 5 อ้างถึงใน อำพล สกฤตัมพันธ์ศรี, 2555, หน้า 17)

องค์ประกอบของบุคลากรในแต่ละคณะกรรมการและบทบาทหน้าที่

องค์ประกอบและบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน คณะกรรมการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียน ได้แบ่งออกเป็น 2 คณะ ได้แก่ คณะกรรมการ

อำนวยการ (ทีมนำ) คณะกรรมการประสานงาน (ทีมประสาน) และคณะกรรมการดำเนินงาน (ทีมทำ) มีองค์ประกอบและบทบาทหน้าที่ ดังนี้

1. คณะกรรมการอำนวยการ (ทีมนำ) ประกอบด้วย ผู้อำนวยการโรงเรียนเป็นประธาน รองผู้อำนวยการทุกฝ่าย หัวหน้างานกลุ่มบริหารงานกิจการนักเรียน หัวหน้าระดับชั้น หัวหน้าแผนกงานโรงเรียน ผู้แทนผู้ปกครอง ชุมชน หัวหน้างานแนะแนวเป็นกรรมการและผู้ช่วย ผู้อำนวยการฝ่ายปกครองเป็นกรรมการและเลขานุการ โดยมีบทบาทหน้าที่และแนวทางดำเนินงาน ดังนี้

1.1 บริหารจัดการให้มีระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาให้ชัดเจนและมีประสิทธิภาพมีหน้าที่ กำหนดนโยบาย วัตถุประสงค์ การดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือ นักเรียนสร้างความตระหนักให้ครูทุกคนและบุคคลที่เกี่ยวข้องเห็นคุณค่าและความจำเป็นของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน กำหนดโครงสร้างการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ให้เหมาะสมกับสถานศึกษาแต่งตั้งคณะกรรมการในการดำเนินงานตามความเหมาะสม ประชุมคณะกรรมการและกำหนดเกณฑ์จำแนกกลุ่มนักเรียน ส่งเสริมให้ครูทุกคนและบุคคลที่เกี่ยวข้อง ได้รับความรู้เพิ่มเติมมีทักษะเกี่ยวกับระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างต่อเนื่อง

1.2 ประสานงานระหว่างสถานศึกษากับหน่วยงานและบุคคลภายนอก เช่น ผู้ปกครององค์กรต่าง ๆ สาธารณสุข โรงพยาบาล สถานีตำรวจ ฯลฯ เชิญร่วมเป็นกรรมการและเครือข่ายในการช่วยเหลือนักเรียน ประชุมปรึกษาหารือและขอความร่วมมือ

1.3 ดูแล กำกับ นิเทศ ติดตาม ประเมินผลสนับสนุนและให้ขวัญกำลังใจในการดำเนินงานกำหนดปฏิบัติการดำเนินงานนิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผลยกย่องให้รางวัลเผยแพร่ผลงานการดำเนินงานในโอกาสต่าง ๆ

2. คณะกรรมการประสานงาน (ทีมประสาน) ประกอบด้วย รองผู้อำนวยการกลุ่มบริหารงานกิจการนักเรียน หัวหน้างานกลุ่มบริหารงานกิจการนักเรียน หัวหน้าระดับชั้น หัวหน้างานพยาบาล-อนามัย ครูงานแผนงาน บุคลากรอื่น ๆ ตามความเหมาะสมของโรงเรียน หัวหน้างานแนะแนวหรือโรงเรียนพิจารณาบุคคลตามความเหมาะสมเป็นกรรมการ โดยบทบาทหน้าที่ คือ ปฏิบัติงานในฐานะเป็นบุคลากรหลักในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ประสาน คณะกรรมการอำนวยการ (ทีมนำ) และคณะกรรมการดำเนินงาน (ทีมทำ) และหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องจัดเอกสารเครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินงานและรับผิดชอบจัดประชุมชี้แจงและการฝึกอบรมให้ความรู้แก่บุคลากร จัดการประชุมปรึกษาหารือคณะกรรมการการดูแลช่วยเหลือ นักเรียนร่วมกันอย่างน้อยเดือนละ 2 ครั้ง รายงานสรุปผลการดำเนินงาน หรืออื่น ๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย

3. คณะกรรมการดำเนินงาน (ทีมทำ) แยกเป็น 6 คณะตามระดับชั้น ประกอบด้วย หัวหน้าระดับชั้นเป็นประธาน รองหัวหน้าระดับชั้นเป็นรองประธาน ครูที่ปรึกษาในระดับชั้น ครูประจำวิชาในระดับชั้นและครูอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ครูแนะแนวโรงเรียนพิจารณาตามความเหมาะสม เป็นเลขานุการ มีบทบาทหน้าที่ คือประสานงานผู้เกี่ยวข้อง ประชุมชี้แจงทำความเข้าใจกับ คณะกรรมการดำเนินงานในระดับชั้นของตน บันทึกหลักฐานการปฏิบัติงาน ประเมินผลและจัดทำ รายงานตามระดับชั้น ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการของครูที่ปรึกษาเพื่อประโยชน์ต่อการดูแล ช่วยเหลือนักเรียนและนำเสนอทีมประสาน ประชุมร่วมกันอย่างน้อยสัปดาห์ละ 1 ครั้ง ปฏิบัติตาม บทบาทหน้าที่ในงานประจำของตน หรืออื่น ๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย

4. บทบาทหน้าที่ของบุคลากรในคณะดำเนินงาน

4.1 หัวหน้าระดับชั้น มีบทบาทหน้าที่ ติดตามกำกับ การดูแลช่วยเหลือนักเรียนของ ครูที่ปรึกษา ประสานผู้เกี่ยวข้องในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน จัดประชุมครูในระดับชั้นเพื่อ ประสิทธิภาพในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน จัดประชุมกลุ่มเพื่อปรึกษารายกรณี บันทึกหลักฐาน การปฏิบัติงานและจัดทำรายงาน ประเมินผลระดับชั้นส่งผู้บริหาร หรืออื่น ๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย

4.2 ครูที่ปรึกษา มีบทบาทหน้าที่ดำเนินการช่วยเหลือนักเรียน ทั้งการส่งเสริมป้องกัน ปัญหา และการช่วยเหลือแก้ไขปัญหาด้านความสามารถ ด้านสุขภาพ และด้านครอบครัว หรือ อื่น ๆ ดำเนินการช่วยเหลือนักเรียนตามแนวทางที่กำหนด คือ การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรองนักเรียน การส่งเสริมนักเรียน การป้องกันและช่วยเหลือนักเรียน การส่งต่อนักเรียน ร่วมประชุมกลุ่มปรึกษาปัญหารายกรณี บันทึกหลักฐานการปฏิบัติงานและประเมินผลรายงานส่ง หัวหน้าระดับ หรืออื่น ๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย

4.3 ครูประจำวิชาและครูอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องมีบทบาทหน้าที่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับตัว นักเรียนแก่ครูที่ปรึกษา ให้ความร่วมมือกับครูที่ปรึกษาในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนร่วมกันร่วม ประชุมปรึกษาหารือเป็นรายกรณี ในกรณีที่เกี่ยวข้องกับการดูแลช่วยเหลือ บันทึกหลักฐาน การปฏิบัติงาน สรุปผลและรายงานส่งหัวหน้าระดับ หรืออื่น ๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย

4.4 ครูแนะแนว มีบทบาทหน้าที่จัดกิจกรรมคาบแนะแนวเพื่อสนับสนุนระบบ การดูแลช่วยเหลือนักเรียน สนับสนุนและเป็นแกนหลักให้กับครูที่ปรึกษาไม่สามารถแก้ไขหรือยาก ต่อการช่วยเหลือร่วมประชุมปรึกษาปัญหารายกรณี ในกรณีที่นักเรียนมีปัญหาต้องการช่วยเหลือ ของครูแนะแนวให้ส่งต่อผู้เชี่ยวชาญภายนอกและติดตามการช่วยเหลือนั้น บันทึกหลักฐานการ ปฏิบัติงานและประเมินผลรายงานส่งผู้บริหารหรือหัวหน้าระดับ หรืออื่น ๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย

ขั้นปฏิบัติตามแผน

1. สร้างความตระหนักและความเข้าใจกับบุคลากร มีวัตถุประสงค์เพื่อให้บุคลากรทุกคนในโรงเรียน ตระหนักถึงความสำคัญเห็นคุณค่าของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีความเข้าใจบทบาทภาระหน้าที่ของการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ตลอดจนเข้าใจขั้นตอน วิธีการดำเนินงานและมีการประสานความร่วมมือกับผู้เกี่ยวข้องในโรงเรียนในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยมีครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลักในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ส่วนวิธีการดำเนินการคณะกรรมการประสานงานจะต้องสร้างความเข้าใจกับบุคลากร โดยอาจจัดในลักษณะประชุมชี้แจงและสร้างความเข้าใจให้กับบุคลากรในโรงเรียนด้วยวิธีการต่าง ๆ เพื่อให้เกิดทัศนคติที่ดีต่อระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีความยินดีร่วมมือร่วมใจในการทำงานเพื่อช่วยงานเพื่อช่วยเหลือนักเรียน หรือฝึกอบรมบุคลากร โดยเฉพาะครูที่ปรึกษา ให้มีความรู้ความสามารถ เทคนิค หรือทักษะต่าง ๆ ในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเบื้องต้น ตลอดจนการประชาสัมพันธ์งานการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ให้กับบุคลากรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทราบอย่างต่อเนื่อง หลังจากนั้นก็นำผลการประเมินมาเป็นข้อมูลในการพัฒนาบุคลากรต่อไป

2. ดำเนินการตามระบบดูแลช่วยเหลือ วัตถุประสงค์เพื่อให้ครูได้ดำเนินการดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่กำหนดไว้พร้อมทั้งนักเรียนที่ได้รับการดูแลช่วยเหลือจากครูที่ปรึกษาอย่างทั่วถึงและทันการ ส่วนวิธีดำเนินการ ครูที่ปรึกษาดำเนินการดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ตั้งแต่การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ซึ่งอย่างน้อยต้องครอบคลุมด้านความรู้ความสามารถ ด้านสุขภาพ และด้านครอบครัว การคัดกรองนักเรียน โดยจัดแบ่งกลุ่มนักเรียนเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยงหรือมีปัญหาการส่งเสริม นักเรียนทุกคนที่อยู่ในความดูแลด้วยกิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมโฮมรูม (Homeroom) กิจกรรมประชุมผู้ปกครองในชั้นเรียน (Classroom Meeting) การป้องกันแก้ไขปัญหานักเรียนในกลุ่มเสี่ยงหรือมีปัญหาด้วยวิธีการให้การปรึกษาแนะนำช่วยเหลือ จัดกิจกรรมต่าง ๆ ในการป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน อาจเป็นกิจกรรมในห้องเรียน กิจกรรมเสริมหลักสูตรกิจกรรมการจับคู่กันนักเรียน (Buddy) กิจกรรมซ่อมเสริม และกิจกรรมการสื่อสารกับผู้ปกครอง การส่งต่อนักเรียนไปยังครูคนอื่น ๆ เช่น ครูแนะแนวหรือฝ่ายปกครอง เป็นต้น นอกจากนี้ครูจะต้องบันทึกหลักฐานการปฏิบัติงานและควรบันทึกทุกขั้นตอน และสรุปผลการปฏิบัติงานรายงานหัวหน้าระดับต่อไป (โรงเรียนแปลงยาวพิทยาคม, 2554, หน้า 7 อ้างถึงใน อำพล สกฤตสัมพันธ์ศรี, 2555, หน้า 20)

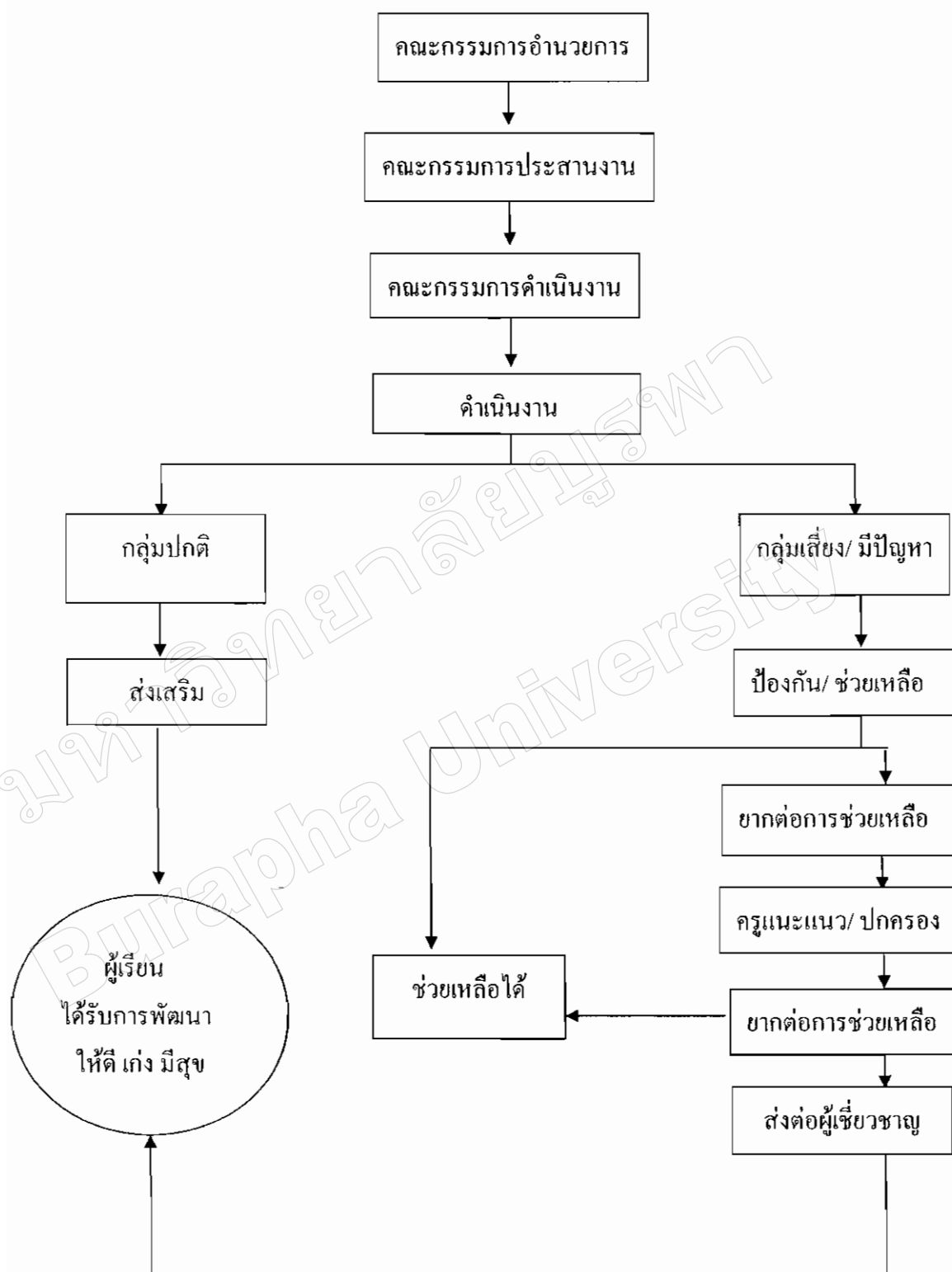
ขั้นกำกับ ติดตาม ประเมิน และรายงาน

1. การประเมินเพื่อทบทวน มีวัตถุประสงค์เพื่อทราบผลการดำเนินงาน ปัญหา และอุปสรรคที่มีในแต่ละระดับ และนำข้อมูลไปใช้ในการทบทวนและปรับปรุงระหว่างการทำงาน

รวมทั้งรายงานการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในแต่ละระดับชั้น สำหรับการจัดทำสรุปรายงานของโรงเรียนต่อไป ส่วนวิธีการคณะกรรมการอำนวยการ จะแต่งตั้งผู้ทำหน้าที่ประเมินคุณภาพระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนและการดำเนินงานของครูในแต่ละระดับชั้น ดำเนินการประเมินแต่ละระดับชั้น โดยผู้ที่ได้รับคำสั่งแต่งตั้ง หรือผู้แทนครูในแต่ละระดับชั้น ซึ่งได้รับการอบรมหรือมีความรู้ทักษะในการประเมินให้เป็นผู้ประเมินดำเนินการประเมินสลับระหว่างระดับชั้น แล้วนำผลดังกล่าวมาปรับปรุงประสิทธิภาพการดำเนินงานให้ดียิ่งขึ้น ในการประเมินคุณภาพระบบการดูแลนักเรียนในแต่ละระดับชั้น ควรจะทำอย่างน้อยภาคเรียนละ 1 ครั้ง หลังจากประเมินแล้วผู้ทำหน้าที่ประเมินจัดทำรายงานประเมินคุณภาพในแต่ละระดับ ส่งคณะกรรมการประสานงานเพื่อรายงานผู้บริหารโรงเรียนต่อไป

1. ประเมินเพื่อพัฒนาและสรุปรายงาน วัตถุประสงค์เพื่อให้ได้รายงานสรุปการดำเนินงานการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในแต่ละภาคเรียนและปีการศึกษา เพื่อเป็นข้อมูลในการปรับปรุงพัฒนาระบบวิธีการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ส่วนวิธีการดำเนินการ ครูที่ปรึกษาแต่ละคนจัดทำรายงานการดำเนินงานเสนอหัวหน้าระดับ ซึ่งเป็นประธานคณะกรรมการดำเนินงาน ทุกสิ้นภาคเรียนคณะกรรมการดำเนินงานแต่ละระดับจัดทำรายงานสรุปเป็นระดับเสนอคณะกรรมการประสานงาน คณะกรรมการประสานงานสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากหัวหน้าระดับและจากการประเมินเพื่อทบทวนของแต่ละระดับมาจัดทำรายงานเป็นภาพรวมของโรงเรียน เสนอคณะกรรมการอำนวยการดำเนินการ ซึ่งมีหน้าที่ คือ ประชุมพิจารณา รายงานคณะกรรมการประสานงานเพื่อปรับปรุงและพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน และเผยแพร่ประชาสัมพันธ์การดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้ผู้เกี่ยวข้องทราบ นอกจากนี้ยังมีหน้าที่นี้เทศ กำกับ ติดตาม การดำเนินงานของคณะกรรมการประสานงาน และคณะกรรมการดำเนินงานทุกระดับชั้นอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งมีการประชุมติดตามผลอย่างสม่ำเสมออย่างน้อยภาคเรียนละ 2 ครั้ง (โรงเรียนแปลงยาวพิทยาคม, 2554, หน้า 8 อ้างถึงใน อำพล สกุลสัมพันธ์ศรี, 2555, หน้า 17)

ในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ได้จัดทำแผนภูมิการดำเนินงานระบบคุณภาพการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ดังภาพที่ 4



ภาพที่ 3 การดำเนินงานระบบคุณภาพการดูแลช่วยเหลือนักเรียน (กรมสุขภาพจิต, 2544, หน้า 34)

การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นกระบวนการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างมีขั้นตอน พร้อมด้วยวิธีการและเครื่องมือการทำงานที่ชัดเจน โดยมีครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลักในการดำเนินการ และมีการประสานความร่วมมืออย่างใกล้ชิดกับครูที่เกี่ยวข้องหรือบุคลากรนอก รวมทั้งการสนับสนุน ส่งเสริมจากทางโรงเรียนเพื่อส่งเสริม ป้องกันและแก้ไขปัญหาในการดำเนินงานพัฒนานักเรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์และปลอดภัย จากสารเสพติด (กรมสุขภาพจิต, 2544, หน้า 7)

แนวคิดหลักในการดำเนินงาน

กรมสุขภาพจิตและกรมสามัญศึกษาได้ตระหนักถึงความสำคัญที่จะต้องมีระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อให้มีกระบวนการทำงานเป็นระบบมีความชัดเจน มีการประสานความร่วมมือของผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งในและนอกโรงเรียน รวมทั้งวิธีการ กิจกรรมและเครื่องมือต่าง ๆ ที่มีคุณภาพ ในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอันจะส่งผลให้ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนประสบความสำเร็จ โดยมีแนวคิดหลักในการดำเนินงานดังนี้

1. มนุษย์ทุกคนมีศักยภาพที่จะเรียนรู้พัฒนาตนเองได้ตลอดชีวิต เพียงแต่ใช้เวลาและวิธีการที่แตกต่างกัน เนื่องจากแต่ละคนมีความเป็นปัจเจกบุคคล ดังนั้น การยึดนักเรียนเป็นสำคัญ ในการพัฒนาเพื่อดูแลช่วยเหลือทั้งด้านการป้องกัน การแก้ไขปัญหา หรือการส่งเสริมจึงเป็นสิ่งจำเป็น

2. ความสำเร็จของงาน ต้องอาศัยการมีส่วนร่วม ทั้งการร่วมใจ ร่วมคิด ร่วมทำของทุกคนที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นบุคลากรในโรงเรียนทุกระดับ ผู้ปกครองหรือชุมชน

วัตถุประสงค์ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

1. เพื่อให้การดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนเป็นไปอย่างมีระบบและมีประสิทธิภาพ

2. เพื่อให้โรงเรียน ผู้ปกครอง หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หรือชุมชนมีการทำงานร่วมกัน โดยผ่านกระบวนการทำงานที่ชัดเจน พร้อมด้วยเอกสาร หลักฐานการปฏิบัติงาน สามารถตรวจสอบและรับการประเมินได้

องค์ประกอบของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นกระบวนการดำเนินงานที่มีองค์ประกอบสำคัญ 5 ประการ ดังนี้

1. การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล
2. การคัดกรองนักเรียน

3. การส่งเสริมนักเรียน
4. การป้องกันและแก้ปัญหา
5. การส่งต่อ

กระบวนการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของบุคคลที่เกี่ยวข้อง

การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลักในการดำเนินงาน มีภารกิจหลักที่เป็นหัวใจของการดำเนินงาน ประกอบด้วย การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรองนักเรียน การส่งเสริมและพัฒนานักเรียน การป้องกันแก้ปัญหา และนักเรียนประสบความสำเร็จ ในกระบวนการดำเนินงานนั้นในแต่ละขั้นตอนมีประเด็นที่ควรพิจารณา ดังนี้ (กรมสุภาพจิต, 2544, หน้า 9)

1. ขั้นการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล

ขั้นการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ประเด็นที่ควรพิจารณาประกอบด้วย ความสามารถด้านการเรียน ความสามารถพิเศษ สุขภาพร่างกายและจิตใจ

1.1 ด้านความสามารถ

1.1.1 ความสามารถด้านการเรียน

ข้อมูลพื้นฐานที่ควรทราบ ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในแต่ละวิชา ผลการเรียนเฉลี่ยในแต่ละภาค ปีการศึกษาที่ผ่านมา ผลการสอบวัดความรู้มาตรฐานระดับชาติ (NT) และพฤติกรรมการเรียน

วิธีดำเนินงาน โดยการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ผลการวัดความรู้มาตรฐานระดับชาติ สังเกตพฤติกรรมการเรียน เช่น การมาเรียนอย่างสม่ำเสมอ เวลาเข้าห้องเรียน และสัมภาษณ์/ สอบถามครูประจำวิชา ผู้ปกครองนักเรียน

1.1.2 ความสามารถพิเศษ

ข้อมูลพื้นฐานที่ควรทราบ ได้แก่ พฤติกรรมบ่งชี้ถึงความสามารถพิเศษ ผลงานชิ้นงาน โครงการและเอกสารหลักฐานร่องรอยที่แสดงถึงพฤติกรรมที่โดดเด่น

วิธีการดำเนินงาน โดยการสังเกต การแสดงออกถึงความสามารถพิเศษ ความถนัด ความสนใจ การมีบทบาทหน้าที่พิเศษในสถานศึกษา ใช้แบบสำรวจความสามารถพิเศษ 10 แนว และแบบประเมินพหุปัญญา

1.1 ด้านสุขภาพ

1.2.1 สุขภาพร่างกาย

ข้อมูลที่ควรทราบ ได้แก่ ความปกติ ความพิการ และความบกพร่องทางร่างกาย เช่น การมองเห็น การได้ยิน บกพร่องทางการพูดและภาษา ออทิสติก หรือพิการซ้ำซ้อน โรคประจำตัว ความสัมพันธ์ระหว่างความสูงน้ำหนัก และความสะอาดของร่างกาย

วิธีการดำเนินงาน โดยการสำรวจนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษ ศึกษาเปรียบเทียบสะสม ศึกษาข้อมูลจากแบบบันทึกสุขภาพ การสัมภาษณ์ การสอบถามและการสังเกตจากนักเรียน ผู้ปกครอง

1.2.1 สุขภาพทางจิตใจและพฤติกรรม

ข้อมูลพื้นฐานที่ควรทราบ ได้แก่ สภาพอารมณ์ที่มีผลต่อการดำเนินชีวิตประจำวัน เช่น ความวิตกกังวลหรือซึมเศร้า ความประพฤติ เช่น การลักขโมย การทำร้ายตัวเอง พฤติกรรมต่าง ๆ ที่มีผลต่อการเรียน ความสามารถพิเศษและการปรับตัว เช่น พฤติกรรมการ ไม่นิ่ง สมาธิสั้น ตลอดจนความสัมพันธ์กับเพื่อน/ครู/ผู้ปกครอง

วิธีการดำเนินงาน โดยการสังเกต การสอบถาม การเยี่ยมบ้าน วิเคราะห์จุดแข็งและจุดอ่อน และการประเมินความฉลาดทางอารมณ์ (EQ)

1.3 ด้านครอบครัว

1.3.1 เศรษฐกิจของครอบครัว

ข้อมูลพื้นฐานที่ควรทราบ ได้แก่ รายได้ของผู้ปกครอง ภาระหนี้สิน ความเพียงพอของรายรับรายจ่าย และจำนวนเงินที่นักเรียนได้รับ และรายจ่ายในแต่ละวัน

วิธีการดำเนินงาน โดยการศึกษาข้อมูลจากระเบียนสะสม สัมภาษณ์นักเรียน ผู้ปกครอง เยี่ยมบ้าน และศึกษาข้อมูล EIS

1.3.2 การคุ้มครองสวัสดิภาพ

ข้อมูลพื้นฐานที่ควรทราบ ได้แก่ ความสามารถในการคุ้มครองดูแลนักเรียน ได้อย่างปลอดภัยและเหมาะสม ความเหมาะสมของสภาพที่อยู่อาศัย ความสัมพันธ์ของคนในครอบครัวและการถูกคุกคามล่วงละเมิดทางเพศ

วิธีการดำเนินงาน โดยการศึกษาจากระเบียนนักเรียน สังเกต สอบถาม เยี่ยมบ้าน และสำรวจเด็กด้อยโอกาส

1.3.3 ด้านยาเสพติด

ข้อมูลพื้นฐานที่ควรทราบ ได้แก่ พฤติกรรมแสดงออก พฤติกรรมการเรียนในชั้นเรียน การใช้จ่ายเงิน การคบหาเพื่อน สุขภาพและบุคลิกภาพ สถานภาพครอบครัวและสิ่งแวดล้อม ผลการตรวจหาสารเสพติดในปัสสาวะ

วิธีการดำเนินงาน โดยการสังเกต สัมภาษณ์ สอบถาม เชี่ยมบ้าน ตรวจสอบภาพ และตรวจ
ปีสภาวะ

1.3.4 ด้านความปลอดภัย

ข้อมูลที่ควรทราบ ได้แก่ สถานภาพครอบครัวและสิ่งแวดล้อม ข้อมูลการเดินทาง/
การใช้ยานพาหนะ การจัดสภาพแวดล้อมในสถานศึกษา และการแต่งกายที่ปลอดภัย

วิธีการดำเนินงาน โดยการศึกษาจากข้อมูลระเบียบนักเรียนสะสม จากการประเมิน
จุดอ่อนจุดแข็งของนักเรียน การสัมภาษณ์นักเรียน/ ผู้ปกครอง สังเกตพฤติกรรมนักเรียนและ
การเยี่ยมบ้านนักเรียน

1.3.5 ด้านพฤติกรรมทางเพศ ประกอบด้วยพฤติกรรมผู้สาว และพฤติกรรม
เบี่ยงเบนทางเพศ

ข้อมูลพื้นฐานที่ควรทราบ ได้แก่ บุคลิกภาพ อยู่ในกลุ่มที่มีพฤติกรรมเหมือนเพศตรงข้าม
และสังเกตพฤติกรรมที่แสดงออก

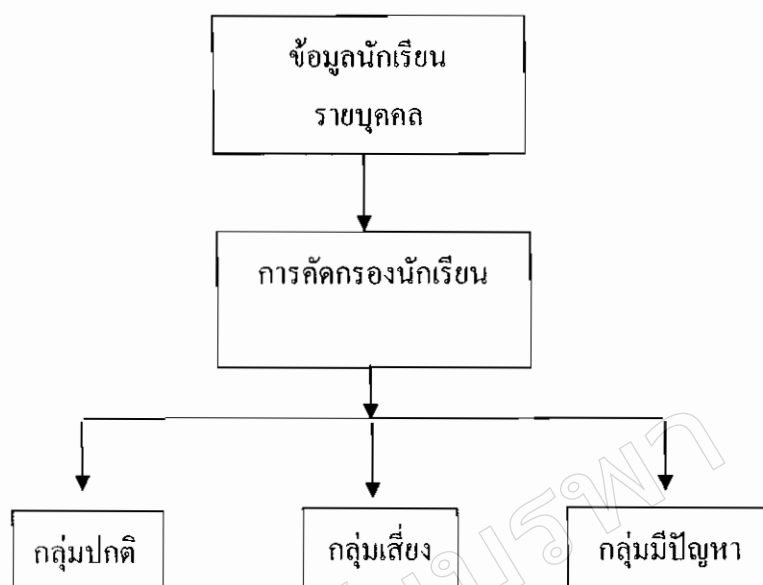
วิธีการดำเนินงาน โดยการสังเกตพฤติกรรม การสัมภาษณ์นักเรียน/ ผู้ที่เกี่ยวข้องการตอบ
แบบสอบถามประเภทอื่นๆ เช่น ใกรอย และการทำแบบทดสอบบุคลิกภาพ (สำนักงาน
คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2547, หน้า 39-40)

2. การคัดกรองนักเรียน

การคัดกรองนักเรียนเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดที่ได้จากการรู้จักนักเรียนเป็น
รายบุคคลแล้วนำผลที่ได้จำแนกตามเกณฑ์การคัดกรองที่สถานศึกษากำหนด

การคัดกรองนักเรียน สถานศึกษาควรมีการประชุมครู กำหนดเกณฑ์การคัดกรองเพื่อจัด
กลุ่มนักเรียนร่วมกัน ให้เป็นที่ยอมรับของครูในสถานศึกษาและสอดคล้องกับความเป็นจริงรวมทั้ง
ให้มีการกำหนดเกณฑ์ความรุนแรงหรือความถี่เท่าไรจึงจัดอยู่ในกลุ่มมีปัญหา

การคัดกรองนักเรียนจะแบ่งนักเรียนออกเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยงและ
กลุ่มมีปัญหา ดังภาพที่ 5



ภาพที่ 4 แสดงการจำแนกกลุ่มนักเรียนในการคัดกรองนักเรียน (กรมสุขภาพจิต, 2546, หน้า 13)

กลุ่มปกติ หมายถึง นักเรียนที่ไม่มีพฤติกรรมที่เป็นปัญหาและส่งผลกระทบต่อชีวิตประจำวันของตนเองหรือสังคมในด้านลบ

กลุ่มเสี่ยง หมายถึง นักเรียนที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนไปจากปกติ เช่น เก็บตัว แสดงออกเกินขอบเขต การปรับตัวทางเพศที่ไม่เหมาะสม ทดลองสิ่งเสพติด ผลการเรียนรู้เปลี่ยนแปลงไปในทางลบ

กลุ่มมีปัญหา หมายถึง นักเรียนที่มีพฤติกรรมเป็นปัญหาชัดเจน มีผลกระทบต่อชีวิตประจำวันของตนเอง หรือสังคมส่วนรวมในทางลบ

วิธีการดำเนินงาน โดยการ แยกนักเรียนตามเกณฑ์การคัดกรองและลงบันทึกในแบบสรุปการคัดกรองนักเรียน และจัดทำเอกสารเสนอผลการคัดกรองนักเรียน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2547, หน้า 43-44)

3. การส่งเสริมและพัฒนานักเรียน

การส่งเสริมและพัฒนานักเรียน เป็นการสนับสนุนให้นักเรียนทุกคนที่อยู่ในความดูแลของครูประจำชั้น/ ครูที่ปรึกษา ให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพ มีความภาคภูมิใจในตนเองซึ่งจะช่วยป้องกันมิให้นักเรียนอยู่ในกลุ่มปกติกลายเป็นนักเรียนกลุ่มเสี่ยงหรือกลุ่มมีปัญหา และเป็นการช่วยให้นักเรียนกลุ่มเสี่ยง/ กลุ่มมีปัญหา กลับมามีพฤติกรรมดีขึ้นตามที่สถานศึกษาหรือชุมชนคาดหวังในการส่งเสริมและพัฒนานักเรียน ครูควรจัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนานักเรียนทุกกลุ่มข้อมูลพื้นฐานที่ควรทราบ ได้แก่ ข้อมูลนักเรียนเป็นรายบุคคล ข้อมูลการคัดกรองนักเรียน

วิธีการดำเนินงาน โดยการจัดกิจกรรมโฮมรูม การจัดประชุมผู้ปกครอง กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และ โครงการพิเศษอื่น ๆ ควรจัดประชุมผู้ปกครองชั้นเรียนอย่างน้อยภาคเรียนละ 1 ครั้ง ครูประจำชั้น/ ครูที่ปรึกษา จะต้องเตรียมความพร้อมก่อนการเข้าประชุม เช่น ข้อมูลนักเรียนแต่ละคน วัตถุประสงค์ในการจัดกิจกรรม และกิจกรรมที่ดำเนินการ ในการจัดประชุมผู้ปกครองนักเรียนควรสรุปบันทึกหลักฐานการประชุมผู้ปกครองแต่ละครั้งเพื่อเป็นหลักฐานการประชุมให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้ปกครองในครั้งต่อไปด้วย (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2547, หน้า 45-48)

4. การป้องกันช่วยเหลือและแก้ไข

ในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ครูประจำชั้น/ ครูที่ปรึกษา ควรให้ความเอาใจใส่กับนักเรียนทุกคนเท่าเทียมกัน แต่สำหรับนักเรียนกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหานั้นจำเป็นต้องเอาใจใส่ใกล้ชิด และหาวิธีการช่วยเหลือทั้งการป้องกันและการแก้ไขปัญหา โดยไม่ปล่อยปละละเลย นักเรียนจนกลายเป็นปัญหาสังคม การป้องกันและแก้ไขปัญหามีหลายเทคนิควิธีการ เช่น การให้คำปรึกษาเบื้องต้น การจัดกิจกรรมเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา การติดตามดูแลช่วยเหลือ ซึ่งครูควรจัดกิจกรรมป้องกันและช่วยเหลือนักเรียนในกลุ่มเสี่ยงและกลุ่มมีปัญหาอย่างครอบคลุม ข้อมูลพื้นฐานที่ควรทราบ ได้แก่ ข้อมูลนักเรียนรายบุคคล (ประวัติส่วนตัว ข้อมูลสุขภาพ ข้อมูลด้านการเรียน ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ และข้อมูลครอบครัว) ข้อมูลการคัดกรองนักเรียน และข้อมูลจากผู้เกี่ยวข้อง

วิธีการดำเนินงาน โดยการให้คำปรึกษาเบื้องต้น ประสานงานกับผู้ปกครองและผู้เกี่ยวข้องอื่น ๆ เพื่อการจัดกิจกรรม เช่น กิจกรรมในห้องเรียน กิจกรรมเสริมหลักสูตร กิจกรรมซ่อมเสริม กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และติดตาม/ รายงานผลแก่ผู้เกี่ยวข้อง (สำนักคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2547, หน้า 49-50)

5. การส่งต่อ

ในการป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน โดยครูประจำชั้น/ ครูที่ปรึกษาตามกระบวนการป้องกันและช่วยเหลือนักเรียนในกรณีที่มีปัญหายากต่อการช่วยเหลือหรือช่วยเหลือแล้ว นักเรียนมีพฤติกรรมไม่ดีขึ้นต้องส่งต่อไปยังผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านต่อไปเพื่อให้ปัญหานักเรียน ได้รับการช่วยเหลืออย่างถูกทางและรวดเร็วขึ้น หากปล่อยให้ปัญหานักเรียนเป็นบอบบาทหน้าที่ของครูประจำชั้น/ ครูที่ปรึกษาจะยากต่อการแก้ไข การส่งต่อแบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ การส่งต่อภายใน และการส่งต่อภายนอก

การส่งต่อภายใน ครูประจำชั้น/ ครูที่ปรึกษาส่งนักเรียนที่มีปัญหาไปยังครูที่สามารถให้การช่วยเหลือนักเรียนได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับลักษณะปัญหา เช่น ส่งต่อครูแนะแนว ครูพยาบาล ครูประจำวิชา หรือฝ่ายปกครอง เป็นต้น

ข้อมูลพื้นฐานที่ควรทราบ ได้แก่ ประวัติส่วนตัว ข้อมูลสุขภาพ ข้อมูลด้านการเรียน วิธีการดำเนินงาน โดยการทำความเข้าใจและชี้แจงนักเรียนถึงความจำเป็นที่ต้องส่งต่อ ประสานกับครูที่จะช่วยเหลือต่อ สรุปข้อมูลนักเรียน และวิธีการช่วยเหลือที่ผ่านมาในบันทึกการส่งต่อ นัดหมาย วัน เวลา สถานที่ที่จะไปพบครูที่รับการช่วยเหลือ และติดตามผลการช่วยเหลืออย่างสม่ำเสมอ

การส่งต่อภายนอก เป็นการส่งนักเรียนไปให้ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทางหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องได้ช่วยเหลือพัฒนานักเรียน กรณีที่ปัญหาเกินความสามารถของสถานศึกษาโดยครูแนะแนวหรือผู้เกี่ยวข้องเป็นผู้ดำเนินการส่งต่อและมีการติดต่อรับทราบผลการช่วยเหลือเป็นระยะอย่างต่อเนื่อง การดำเนินการส่งต่ออย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ มีกระบวนการดังนี้

ข้อมูลพื้นฐานที่ควรทราบ ได้แก่ ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ ข้อมูลด้านครอบครัว และข้อมูลที่ได้รับการช่วยเหลือเบื้องต้น

วิธีการดำเนินงาน โดยการส่งต่อผู้เชี่ยวชาญภายนอก ในกรณีของนักเรียนที่ขาดต่อการช่วยเหลือ ครูแนะแนว/ ผู้เกี่ยวข้องส่งต่อผู้เชี่ยวชาญภายนอก และติดตามผลการช่วยเหลือของผู้เชี่ยวชาญและรายงานผลการช่วยเหลือ

สรุป ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เป็นกระบวนการดำเนินงานช่วยเหลือนักเรียนอย่างมีขั้นตอน พร้อมด้วยวิธีการหรือเครื่องมือการทำงานที่ชัดเจน มีครูประจำชั้น/ ครูที่ปรึกษา เป็นบุคลากรหลักในการดำเนินงาน และมีการประสานความร่วมมืออย่างใกล้ชิดกับครูที่เกี่ยวข้อง ผู้ปกครอง หรือบุคคลภายนอกรวมทั้งการสนับสนุนส่งเสริมจากโรงเรียน ประกอบด้วยการดำเนินงาน 2 ระดับ คือ ระดับสถานศึกษา และระดับปฏิบัติการของครูประจำชั้น/ ครูที่ปรึกษา

ข้อมูลพื้นฐานในการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล

นักเรียนแต่ละคนมีพื้นฐานความเป็นอยู่ของชีวิตแตกต่างกัน ถูกหล่อหลอมให้เกิดพฤติกรรมหลากหลายรูปแบบทั้งทางด้านบวกและด้านลบ ดังนั้น ข้อมูลพื้นฐานของนักเรียนจึงเป็นสิ่งสำคัญยิ่งต่อครูที่ปรึกษาและผู้ปกครองที่ต้องทำการรู้จักนักเรียน สามารถนำข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อหาแนวทางในการพัฒนา แก้ไขและช่วยเหลือนักเรียนได้ถูกวิธี โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้อมูลพื้นฐานของนักเรียนที่สำคัญที่ครูที่ปรึกษาและผู้ปกครองควรทราบและต้องให้การดูแลช่วยเหลือนักเรียน 3 ด้าน คือ

ด้านความสามารถ

นักเรียนแต่ละคนมีความสามารถแตกต่างกันไปตามศักยภาพและพื้นฐานของแต่ละบุคคล ในการรู้จักข้อมูลพื้นฐานด้านสมรรถภาพของนักเรียนนั้นนับว่ามีความสำคัญยิ่ง ทั้งนี้เนื่องจากผู้ปกครองจะได้ส่งเสริม พัฒนา ช่วยเหลือและแก้ไขให้นักเรียนได้ทันทั่วถึง ซึ่งแยกเป็น 2 ด้าน

1. ด้านการเรียน ข้อมูลพื้นฐานด้านนี้นับเป็นหัวใจสำคัญที่ควรทราบและต้องให้การดูแลช่วยเหลือนักเรียน เนื่องจากการเรียนเป็นเรื่องสำคัญที่เป็นความรู้พื้นฐานในการพัฒนาด้านอื่น ๆ จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะศึกษาข้อมูลโดยละเอียด โดยเฉพาะข้อมูลด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแต่ละวิชา ผลการเรียนเฉลี่ยแต่ละภาคเรียน ความสามารถทางการเรียน พฤติกรรมการเรียนทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียนที่มีผลต่อการเรียนของนักเรียน เช่น ไม่ตั้งใจเรียน ไม่สนใจเรียน ขาดเรียนบ่อย การเข้าชั้นเรียน ขาดความรับผิดชอบในการทำงาน ปัญหาการพูดหน้าชั้นเรียน การขาดความพึงพอใจในการเรียน ปัญหาการปรับตัวเข้ากับเพื่อนและอื่น ๆ เป็นต้น

การวินิจฉัยความสามารถในการเรียนนั้นมักทำกันอยู่เสมอ เนื่องจากมีอิทธิพลต่อชีวิตของเด็กมากกว่าวินิจฉัยพฤติกรรมด้านอื่น ๆ ในการที่จะวินิจฉัยความสามารถในการเรียนได้ถูกต้อง แม่นยำนั้น จะต้องทราบว่าหาเครื่องมือใดมาใช้วัดความสามารถนั้นและเครื่องมือนั้นมี ความยุ่งยากสลับซับซ้อนเพียงใด สามารถนำไปใช้ได้หรือไม่

ด้านความสามารถพิเศษหมายถึง เป็นอีกด้านหนึ่งที่ผู้ปกครองจะต้องรู้ข้อมูลเพื่อที่จะได้ส่งเสริมได้ถูกทางตามความสามารถเฉพาะตัวของนักเรียน รายละเอียดข้อมูลพื้นฐานที่ควรทราบ คือ ความสามารถพิเศษของนักเรียน บทบาทหน้าที่พิเศษของนักเรียนทั้งในโรงเรียนและนอกโรงเรียน การเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ทั้งในโรงเรียนและนอกโรงเรียน ความถนัด ความสนใจและผลงานที่ผ่านมาของนักเรียน (สถาบันพัฒนาคุณภาพวิชาการ, 2542, หน้า 10)

โดยสรุปแล้วการดูแลช่วยเหลือนักเรียนด้านความสามารถประกอบด้วยความสามารถทางการเรียนและความสามารถทั่วไป มีประเด็นที่ต้องดูแลช่วยเหลือ การติดตามผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนทั้งรายภาคและรายปีการศึกษา พฤติกรรมทั้งในและนอกห้องเรียนความตั้งใจและความสนใจ การมาและการขาดเรียน ความรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมายการปรับตัว ความสามารถทางเชาว์ปัญญา การร่วมกันพัฒนาความสามารถทางสมองการแสดงออกทางความสามารถพิเศษตามความถนัด ทั้งกิจกรรมทางวิชาการและกิจกรรมตามความสนใจของนักเรียน การส่งเสริมการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ทั้งในและนอกโรงเรียนและผลงานที่ผ่านมาของนักเรียน เป็นต้น

ด้านสุขภาพ

พันธุกรรมเป็นปัจจัยภายในที่มีผลต่อการเจริญเติบโตและการพัฒนาการของเราอย่างมาก เพราะเป็นการถ่ายทอดลักษณะต่าง ๆ จากบรรพบุรุษสู่ลูกหลาน ปัจจัยภายนอกที่มีผลต่อการเจริญเติบโตและการพัฒนาการของเด็ก ได้แก่ การอบรมเลี้ยงดู การรับประทานอาหาร การออกกำลังกาย โรคต่าง ๆ สภาพแวดล้อม ซึ่งปัจจัยภายในเป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงหรือแก้ไขได้ยาก แต่เราสามารถพัฒนาให้เด็กมีการเจริญเติบโตและการพัฒนาการที่ดีได้จากปัจจัยภายนอก เช่น การเลือกรับประทานอาหารที่มีประโยชน์ต่อร่างกาย การออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอ ไม่เกี่ยวข้องกับการเสพติด การอบรมเลี้ยงดูและการดูแลเอาใจใส่ของผู้ปกครองหรือครู เป็นต้น ดังนั้น ผู้ปกครองครู หรือนุศลภักดิ์ชิดกับเด็กจึงควรมีความรู้ ความรักและสุขภาพกายและจิตที่ดี เพื่อเลี้ยงดูเด็ก ให้มีการเจริญเติบโตและการพัฒนาการที่เหมาะสมกับวัย และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมอย่างมีความสุข สุขภาพของนักเรียนถือเป็นสิ่งสำคัญที่จะต้องดูแลเอาใจใส่เป็นอย่างดีทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ กล่าวคือ

1. ด้านร่างกาย รายละเอียดข้อมูลพื้นฐานที่ควรทราบ คือ น้ำหนัก ส่วนสูง ความสะอาดของร่างกายโรคประจำตัว ความบกพร่องหรือความพิการทางร่างกาย เช่น การได้ยิน การมองเห็น อวัยวะต่าง ๆ และอื่น ๆ รวมทั้งการรับประทานอาหาร หรือปัจจัยพื้นฐานที่มีส่วนส่งเสริมการพัฒนาสุขภาพร่างกายให้แข็งแรงอยู่เสมอ อาทิเช่น อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค ชีวิตความเป็นอยู่ การออกกำลังกาย เป็นต้น (สถาบันพัฒนาคุณภาพวิชาการ, 2542, หน้า 11)

สุขภาพตามความหมายในพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2535 หมายถึง สุขภาพ ปราศจากโรค ความสบาย

รุจา ภูไพบูลย์ (2537, หน้า 8-11) กล่าวว่า สุขภาพ หมายถึง ภาวะที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจและสังคม ไม่เพียงแต่ปราศจากโรคและความพิการเท่านั้น

กิตติกุล ศรีสว่าง (2539, หน้า 131) กล่าวว่า สุขภาพ หมายถึง ภาวะความสมบูรณ์ของร่างกายและจิตใจ รวมทั้งการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างปกติสุข มิใช่ปราศจากโรคเท่านั้น

จากความหมายดังกล่าว พอสรุปได้ว่า สุขภาพ หมายถึง ภาวะความสมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ รวมทั้งการมีทักษะในการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข

2. ด้านสุขภาพจิต รายละเอียดข้อมูลพื้นฐานที่ควรทราบ คือ สภาพอารมณ์ ที่มีผลต่อการดำเนินชีวิตประจำวัน เช่น มีอารมณ์ซึมเศร้า มีความวิตกกังวล พฤติกรรมที่มีก้าวร้าว สมาธิสั้น ไม่อยู่นิ่ง นุคลิกภาพเก็บตัว ขี้อาย หรือความสัมพันธ์กับเพื่อน ครู ผู้ปกครอง การใช้สารเสพติด การลักขโมย การทำร้ายตัวเอง พฤติกรรมทางเพศที่ไม่เหมาะสม หรืออื่น ๆ

สุขภาพจิตนั้นประกอบด้วยคำ 2 คำ คือ สุขภาพ และจิต เมื่อรวมเข้าด้วยกันจึงกลายเป็นคำว่า สุขภาพจิต ซึ่งคำว่าสุขภาพในความหมายภาษาอังกฤษมาจากคำว่า เฮลธ (Health) มีรากศัพท์มาจากคำว่า โฮล (Whole) ที่แปลว่าทั้งหมด ดังนั้นจึงกล่าวว่าสุขภาพเกิดจากความเป็นทั้งหมด ไม่ใช่แยกส่วน นั่นคือความเป็นหนึ่งเดียว และสมดุลสอดคล้องกันทั้งหมดของกาย จิต สังคม จิตวิญญาณ (เสถียร ชูระชัย, 2546)

สุขภาพจิตเป็นสิ่งสำคัญสำหรับบุคคลในยุคปัจจุบัน โดยเฉพาะในสังคมที่กำลังเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีข้อมูลข่าวสาร เนื่องจากการรับรู้ แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารในปัจจุบันเป็นไปอย่างรวดเร็ว มีการแลกเปลี่ยนค่านิยม แบบแผนการดำเนินชีวิต ทำให้ค่านิยมของคนเปลี่ยนแปลงไป เกิดความเจริญทางด้านวัตถุ มีผลทำให้เกิดปัญหาการเลียนแบบค่านิยมพฤติกรรม การบริโภคของบุคคลในสังคมอันจะนำไปสู่การแข่งขันและเกิดปัญหาความเครียดทางจิตใจตามมา ผู้ที่มีสุขภาพจิตดีก็จะสามารถจัดระเบียบชีวิตตนเองได้เหมาะสม ทำให้เกิดความพึงพอใจในชีวิต สามารถแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้ รู้จักใช้สติปัญญาและอารมณ์ปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมได้ดี ผู้ที่มีสุขภาพจิตดีมีโอกาสประสบความสำเร็จได้มากทั้งนี้ คำว่า สุขภาพจิตมิได้หมายความว่าเฉพาะเพียงแต่ความปราศจากอาการของโรคประสาทและโรคจิตเท่านั้นจะเห็นได้ว่าสุขภาพจิตเกี่ยวข้องกับการนึกคิด ความรู้สึกและการกระทำของบุคคลในบางครั้งผู้ที่มีสุขภาพจิตปกติอาจจะมีสุขภาพดีขึ้นหรือเลวลงก็ได้ คนที่มีสุขภาพจิตดีจะสามารถปรับตัวให้เข้ากับคนอื่น ๆ ได้อย่างดี แม้บางอาจขัดแย้งหรือมีอารมณ์โกรธ หรือมีปัญหาชีวิต แต่ก็สามารถปรับอารมณ์และเผชิญกับปัญหาต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดีโดยไม่เสียสุขภาพจิตใจ จึงอาจกล่าวได้ว่า สุขภาพจิต ก็คือความมั่นคงทางใจนั่นเอง เราสามารถสร้างเสริมสุขภาพกายได้ และเราก็สามารถสร้างเสริมสุขภาพจิตได้ด้วย (ธงชัย ทวีชาติและคณะ, 2541, หน้า 87)

โดยสรุปแล้วการดูแลช่วยเหลือนักเรียนด้านสุขภาพ ประกอบด้วย ด้านร่างกาย จิตใจและพฤติกรรม มีประเด็นที่ต้องได้รับการช่วยเหลือ ได้แก่ สภาพร่างกายของนักเรียนเกี่ยวกับ น้ำหนัก ส่วนสูง ความสะอาดของร่างกาย โรคประจำตัว ความบกพร่องหรือความพิการทางร่างกายเกี่ยวกับ อวัยวะต่าง ๆ การร่วมกันสนับสนุนและพัฒนาสุขภาพร่างกายทางด้านปัจจัยพื้นฐานเกี่ยวกับอาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค ชีวิตความเป็นอยู่ การร่วมกันพัฒนาทางด้านจิตใจ พฤติกรรม การแสดงออกทางด้านอารมณ์ พฤติกรรมที่มีผลกระทบต่อการศึกษา พฤติกรรมเบี่ยงเบนทางที่ไม่เหมาะสม บุคลิกภาพ การสร้างสัมพันธภาพที่ดีงามกับบุคคลทั่วไป การดำรงชีวิตที่ดี เป็นต้น

ด้านครอบครัว

ครอบครัวมีความสำคัญและเป็นสถาบันแห่งแรกที่ทำให้การอบรมสั่งสอน หล่อหลอม พฤติกรรมการกระทำ ความคิด ความรู้สึก เรียกโดยรวมว่า ช่วยหล่อหลอมบุคลิกภาพของมนุษย์สร้าง และพัฒนาคุณภาพของมนุษย์ในสังคม ปัจจุบันสังคมมีการเปลี่ยนแปลงมีผลทำให้สภาพ ครอบครัว เปลี่ยนแปลงไปด้วยและส่งผลถึงตัวนักเรียน ฉะนั้น ข้อมูลพื้นฐานของครอบครัว จึงเป็นสิ่งสำคัญ ที่จะต้องศึกษาข้อมูลเพื่อนำมาประกอบในการพัฒนา ส่งเสริม ช่วยเหลือและแก่นักเรียน คือ

1. ด้านเศรษฐกิจ รายละเอียดข้อมูลพื้นฐานที่ควรทราบ คือ รายได้ของบิดามารดาหรือ ผู้ปกครอง ฐานะทางด้านเศรษฐกิจ ความเพียงพอของรายรับและรายจ่าย ค่าใช้จ่ายที่นักเรียน ได้รับ ในการมาเรียน อาชีพของผู้ปกครอง หรืออื่น ๆ เป็นต้น
2. ด้านการคุ้มครองนักเรียน รายละเอียดข้อมูลพื้นฐานที่ควรทราบ คือ ความสามารถในการคุ้มครองดูแลนักเรียน ได้อย่างปลอดภัยและเหมาะสมของผู้ปกครอง สถานภาพของบิดามารดา หรือผู้ปกครอง บุคคลที่ดูแลรับผิดชอบนักเรียน ความสัมพันธ์ของบุคคลในครอบครัวจำนวนพี่น้อง หรือบุคคลในครอบครัว ลักษณะอยู่อาศัยและสิ่งแวดล้อม ความเจ็บป่วยของบุคคลในครอบครัว หรือใช้สารเสพติด การติดสุราการพนัน เป็นต้น

รุจา ภูไพบูลย์ (2537, หน้า 8-11) ได้ให้ความหมายของครอบครัวในเชิงสหวิทยาการไว้ ดังนี้

1. ด้านชีววิทยา ครอบครัว หมายถึง กลุ่มบุคคลที่มีความผูกพันทางสายเลือด
2. ด้านเศรษฐกิจศาสตร์ ครอบครัว หมายถึงกลุ่มบุคคลที่ใช้จ่ายเงินจากงบประมาณ เดียวกัน แม้จะอาศัยอยู่ต่างสถานที่
3. ด้านสังคมศาสตร์ ครอบครัว หมายถึง กลุ่มคนที่อยู่ร่วมเคหสถาน หรือบ้านเดียวกัน มีปฏิสัมพันธ์สนใจต่อทุกข์ซึ่งกันและกัน มีความผูกพันกัน มีความรัก ปรารถนาดีต่อกันโดยมิ จำเป็นต้องสืบสายโลหิตเดียวกัน
4. ทางกฎหมายหรือนิติศาสตร์ ครอบครัวหมายถึง ครอบครัวที่ชายหญิงจดทะเบียน สมรสอย่างถูกต้องตามกฎหมาย ซึ่งครอบคลุมถึงบุตรหรือบุญธรรม กฎหมายยังได้กำหนดหน้าที่ รับผิดชอบของบิดา มารดา สามี ภรรยา และบุตร ที่มีต่อกัน และกำหนดสิทธิในการรับมรดกทาง กฎหมาย

วราภรณ์ ตระกูลสฤณย์ (2539, หน้า 42) กล่าวว่า ครอบครัว หมายถึง การอยู่ร่วมกันของ กลุ่มบุคคลที่เป็นสมาชิก ซึ่งมีความสัมพันธ์กัน ผูกพันกัน เช่น ความสัมพันธ์ทางสายเลือดหรือ การรับเป็นบุตรบุญธรรม สมาชิกมีความสัมพันธ์กัน จะมีบทบาทและหน้าที่แตกต่างกัน เช่น เป็นบิดา มารดา เป็นสามี ภรรยา หรือบุตร เป็นต้น

จากความหมายต่าง ๆ ของครอบครัว พอจะสรุปได้ว่า ครอบครัวจะมีลักษณะ คือจะต้องประกอบด้วยคนตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป มีความผูกพัน สัมพันธกันทางสายโลหิตหรือกฎหมาย สมาชิกในครอบครัวอาศัยอยู่เคหสถานเดียวกันหรือต่างกัน ใช้ทรัพย์สินที่หามาได้ร่วมกัน มีความรัก ความปรารถนาดีต่อกัน ได้รับความทุกข์สุขร่วมกัน มีบทบาทหน้าที่รับผิดชอบต่อกันในฐานะเป็น บิดามารดา พี่สาวพี่ชาย และบุตร และสิทธิในการรับมรดกตามกฎหมาย

หน้าที่ของครอบครัว

ครอบครัวเป็นสถาบันทางสังคมที่เล็กที่สุด แต่สำคัญที่สุด เนื่องจากเป็นสถาบันแรกที่สามารถหล่อหลอมและพัฒนาบุคคลต่างๆ ในครอบครัวให้เป็นบุคคลอันพึงประสงค์ของสังคม (กาญจนา กุศนันทน์, 2552, หน้า 1) ซึ่งมีหน้าที่คือ

1. หน้าที่สร้างสรรค์สมาชิก ครอบครัวมีหน้าที่สร้างสมาชิกใหม่ขึ้นทดแทนสมาชิกเดิมที่จากไปเพื่อสืบวงศ์ตระกูลต่อไป แต่ก็ต้องตั้งอยู่บนความสมดุลกับสังคมถ้ามากเกินไปก็จะทำให้เกิดปัญหาสังคมตามมา
2. หน้าที่อบรมสั่งสอนระเบียบของสังคม ครอบครัวเป็นสถาบันแรกที่มีหน้าที่และบทบาทในการอบรมสั่งสอนที่สำคัญที่สุด โดยมุ่งเน้นให้รู้จักค่านิยมพื้นฐานทางวัฒนธรรม การพัฒนาบุคลิกภาพ ลักษณะนิสัย และการปรับตัวเข้ากับสังคมหน้าที่ให้ความรักและความอบอุ่น ครอบครัวเป็นแหล่งสำคัญในการให้ความรักความอบอุ่นและกำลังใจแก่สมาชิกเพื่อให้สามารถต่อสู้และมีกำลังใจในการดำเนินชีวิตในสังคมได้หน้าที่กำหนดสถานภาพ เมื่ออยู่ในครอบครัว สมาชิกทุกคนจะมีสถานภาพที่ถูกกำหนดขึ้นโดยกำเนิด เช่น เพศ เชื้อชาติ ศาสนา เชื้อชาติ สัญชาติ และสถานะในครอบครัวรวมถึงในวงสังคม
3. หน้าที่ปกป้องคุ้มครองหรือเลี้ยงดูผู้เยาว์ ครอบครัวจะทำหน้าที่ดูแลปกป้องและพัฒนาสมาชิกที่เกิดขึ้นใหม่ ทั้งในด้านร่างกาย จิตใจ และให้การศึกษา
4. หน้าที่ทางเศรษฐกิจ สมาชิกในครอบครัวทุกคนถือเป็นหน่วยการผลิตที่สำคัญ ทุกคนจะต้องทำงานและแบ่งผลผลิตซึ่งกันและกัน เช่น พ่อแม่จะทำมาหากินเพื่อเลี้ยงลูกในวันเด็กแต่พ่อในวัยหนุ่มสาวลูกก็จะทำมาหากินเพื่อเลี้ยงดูพ่อแม่
5. หน้าที่ทางการศึกษา ครอบครัวเป็นแหล่งการศึกษาแห่งแรกของสมาชิก แต่เมื่อถึงวัยต้องรับการศึกษาในโรงเรียน ครอบครัวก็มีหน้าที่ต้องส่งสมาชิกเข้าเล่าเรียนศึกษา โดยต้องให้การสนับสนุนในเรื่องการศึกษา เพื่อให้มีความรู้เพื่อที่จะประกอบอาชีพได้ในอนาคต

6. หน้าที่ทางศาสนา ครอบครัวต้องมีหน้าที่ในการปลูกฝังให้เลื่อมใสในศาสนาประจำชาติและส่งเสริมให้ปฏิบัติตามคำสั่งสอนของศาสนา เพื่อให้เป็นคนดีของสังคม

โดยสรุป การดูแลช่วยเหลือนักเรียนด้านครอบครัวประกอบด้วยสภาพทางด้านเศรษฐกิจ และการคุ้มครองนักเรียน มีประเด็นที่ต้องช่วยเหลือนักเรียน ได้แก่ การหารายได้มาสนองความต้องการปัจจัยพื้นฐานของครอบครัวเกี่ยวกับด้านอาหาร ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่มและยารักษาโรคการร่วมกันส่งเสริมฐานะทางเศรษฐกิจในครอบครัว สนับสนุนค่าใช้จ่ายทางการเรียน ทั้งวัสดุอุปกรณ์ และกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้อื่น ๆ ทั้งในและนอกโรงเรียน การแสดงออกตามบทบาทหน้าที่การเป็นผู้ปกครองที่ดีโดยการอบรม สั่งสอน การเลี้ยงดู ให้ความรัก ความอบอุ่น และสร้างความสัมพันธ์อันดีของบุคคลในครอบครัว รวมทั้งการป้องกันภัยอันตรายต่าง ๆ อันเกิดจากการใช้สารเสพติด บุหรี่ สุรา การพนัน การทะเลาะวิวาท การขบชี้ยวดยานพาหนะ และการออกนอกบ้านในยามวิกาลตามลำพัง เป็นต้น

การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ความหมายของการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง

นักการศึกษาให้ความหมายการมีส่วนร่วม (Participation) ไว้หลายประการ ซึ่งมีความหมายกว้างและใช้ในบริบทที่แตกต่างกัน กล่าวคือ

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ (2542, หน้า 43) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่า หมายถึง การเกี่ยวข้อง ทางด้านจิตใจและอารมณ์ (Mental and Emotional Involvement) ของบุคคลหนึ่งในสถานการณ์กลุ่ม (Group Situation) ซึ่งผลของการเกี่ยวข้องดังกล่าวเป็นเหตุเร้าใจให้การทำงานให้ (Contribution) บรรลุ จุดมุ่งหมายของกลุ่มนั้นกับทั้งทำให้เกิดความรู้สึกมีส่วนร่วมรับผิดชอบกับกลุ่มดังกล่าวด้วยนอกจากความหมายข้างต้นแล้ว นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ได้สรุปความหมายของการมีส่วนร่วมไว้อีกหนึ่งหนึ่งในรูปของสมการว่าการมีส่วนร่วม = ความร่วมมือ + การประสานงาน + ความสำเร็จ Participation = Cooperation + Coordination + Responsibility โดยให้ความหมายของความร่วมมือร่วมใจว่า หมายถึงความตั้งใจของบุคคลที่จะเข้ามาทำงานร่วมกัน เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ของกลุ่ม

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่า การที่ปัจเจกบุคคลหรือกลุ่มคนเข้ามามีส่วนร่วมเกี่ยวข้อง ร่วมมือ ร่วมรับผิดชอบในกิจกรรมการพัฒนานั้นเป็นประโยชน์ต่อสังคม ในขั้นตอนต่าง ๆ ของการดำเนินกิจกรรมนั้น ๆ โดยมีกลุ่มหรือองค์กรรองรับบุคคลที่เข้ามามีส่วนร่วมการพัฒนาภูมิปัญญา การรับรู้ สามารถคิดวิเคราะห์ และตัดสินใจเพื่อกำหนดการดำเนินชีวิตได้ด้วยตนเอง

ประพันธ์ พงษ์จินพงษ์ (2551) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ว่า การมีส่วนร่วมเป็นผลมาจากการเห็นพ้องต้องกันนั้นจะมีมากพอจนเกิดความคิดริเริ่มโครงการเพื่อการปฏิบัติการ กล่าวคือ ต้องเป็นการเห็นพ้องต้องกันของคนส่วนใหญ่ที่จะเข้าร่วมปฏิบัติการนั้น และเหตุผลที่คนมาร่วมปฏิบัติการได้จะต้องตระหนักว่าการปฏิบัติการทั้งหมดโดยกลุ่ม หรือในนามของกลุ่มหรือกระทำการผ่านองค์กร ดังนั้นองค์กรจะต้องเป็นเสมือนตัวที่ทำให้กาปฏิบัติการบรรลุถึงความเปลี่ยนแปลงที่ต้องการ

สันติชัย เอื้อจงประสิทธิ์ (2551) ได้กล่าวถึงสาระสำคัญของการมีส่วนร่วมของบุคลากรว่า หมายถึง การเปิดโอกาสให้บุคลากรเข้ามามีส่วนร่วมในการคิดริเริ่ม ตัดสินใจในการปฏิบัติงาน และการร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่าง ๆ อันมีผลกระทบมาถึงตัวของบุคลากรเอง การที่จะสามารถทำให้บุคคลเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาเพื่อแก้ไขปัญหา และนำมาซึ่งสภาพความเป็นอยู่ของบุคลากร ให้ดีขึ้นนั้นผู้นำจะต้องยอมรับในปรัชญาการพัฒนาว่า มนุษย์ทุกคนมีความปรารถนาที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุขได้รับการปฏิบัติอย่างเป็นธรรม เป็นที่ยอมรับของผู้อื่นและพร้อมที่จะอุทิศตนเพื่อกิจกรรมของส่วนรวมในองค์กร

จากความหมายการมีส่วนร่วมข้างต้น พอสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การเข้าร่วมของบุคคลต่าง ๆ ในการตัดสินใจ การดำเนินการ ร่วมคิด ร่วมฟัง ร่วมแสดงความคิดเห็น ร่วมสำรวจปัญหา และร่วมประเมินผล ในกิจการใด ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อบุคคล ทั้งทางตรงและทางอ้อม เพื่อพัฒนาความสามารถของตนเองและเพื่อประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตตามวัตถุประสงค์ที่กลุ่มบุคคลได้ร่วมกันกำหนดไว้

ผู้ปกครอง หมายถึง บุคคลผู้ให้การอบรม เลี้ยงดู คุ้มครอง ปกป้อง ดูแล รักษา ส่งเสริม สนับสนุนนักเรียนที่อยู่ในปกครอง ซึ่งได้แก่ บิดา มารดา ญาติพี่น้อง หรือผู้อุปการะ เป็นต้น

हरररर नीलरररर (2535, หน้า 14) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองว่าเป็นกระบวนการที่ผู้ปกครอง ครูและบุคคลในชุมชนทำงานร่วมกัน นับตั้งแต่การวางแผนการทำงาน การเรียนรู้ และการตัดสินใจ ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ทางด้านการศึกษาของเด็ก

ฉันทนา ภาคบงกช (2537, หน้า 14) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง หมายถึง การที่ผู้ปกครองให้ความร่วมมือในการช่วยเหลือให้เด็กได้รับการพัฒนาอย่างถูกต้องและสอดคล้องกับทางโรงเรียน

จากความหมายดังกล่าวข้างต้น การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง หมายถึง บุคคลผู้ให้การอบรม เลี้ยงดู คุ้มครอง ปกป้อง ดูแล รักษา ส่งเสริม สนับสนุน นักเรียนที่อยู่ในปกครองซึ่งได้แก่ บิดา มารดา ญาติพี่น้อง หรือผู้มีอุปการะ ได้เข้ามามีส่วนร่วม ในการตัดสินใจดำเนินการ ร่วมคิด ร่วมฟัง ร่วมแสดงความคิดเห็น ร่วมสำรวจปัญหา ร่วมลงทุน ร่วมรับผลประโยชน์

ร่วมส่งเสริม สนับสนุน ช่วยเหลือ ป้องกันแก้ไขปัญหา และร่วมประเมินผลในกิจกรรมใด ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อถึงตัวนักเรียนทั้งทางตรงและทางอ้อม

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

ยุทธศาสตร์ในการพัฒนาการศึกษา คือการนำประชาชนในท้องถิ่นเข้ามามี ส่วนร่วม ในการจัดการศึกษาดังนั้นการมีส่วนร่วมจึงถือได้ว่าเป็นปัจจัยหลักสำคัญที่มีผลทำให้การปฏิบัติงาน บรรลุผลหรือล้มเหลวต่อวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ คำว่า “การมีส่วนร่วม” มีนักวิชาการและนักปฏิบัติ มีแนวคิด มากมาย ดังนี้ ชินรัตน์ สมสืบ (2545, หน้า 25 - 27) ได้กล่าวถึงแนวคิดเกี่ยวกับการ มีส่วนร่วมไว้ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมเป็นสิทธิ (Right) และเป็นเอกสิทธิ (Privilege) ในฐานะสิทธิ จะต้อง ได้รับการเคารพและให้เกียรติในฐานะเอกสิทธิจะต้องไม่ถูกบังคับ (Enforce) และครอบงำ (Manipulate) ทั้งสองประการนี้ต้องเกิดจากบรรยากาศที่เป็นประชาธิปไตยมากที่สุด ไม่มีใครจะเป็น หุ่นเชิดในกระบวนการการมีส่วนร่วมของประชาชน

2. การมีส่วนร่วมเป็นการทำงานเป็นกลุ่มเป็นผลรวมของข้อผูกมัดจากคนแต่ละคนบน พื้นฐานของความเชื่อที่ว่าโครงการเป็นของพวกเขา เพื่อพวกเขา และโดยพวกเขาที่แสดงออกมา ในรูปพฤติกรรมร่วมเป็นการแสดงพฤติกรรมของผลประโยชน์ร่วมดังนั้นการเรียนรู้จะเกิดขึ้น ประชาชนสามารถเรียนรู้ได้ ถูกสอน และถูกแนะนำแต่ก็ไม่ได้ทำเพื่อผลประโยชน์ของคนอื่น

3. การมีส่วนร่วม คือส่วนสำคัญของกระบวนการบริหารการพัฒนาชนบทประการที่หนึ่ง การมีส่วนร่วมจะถูกดำเนินการใน 2 บริบท คือนักบริหารการพัฒนาจะต้องรู้ในสิ่งที่ประชาชน มุ่งหวัง (Aspiration) และต้องให้ประชาชนแสดงความคิดเห็น (Articulation) ประการที่สอง โครงการพัฒนาต้องให้ประชาชนรับรู้ ประชาชนต้องเข้าใจในโครงการรู้ถึงทรัพยากรที่จำเป็นและ ประเด็นต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากโครงการการมีส่วนร่วม คือเครื่องชี้วัดการพัฒนาชนบทการมีส่วนร่วม ของประชาชนในระดับพื้นฐานในการพัฒนาชนบทยิ่งมากและเข้มข้นเท่าใดแสดงว่าผลประโยชน์ ของการพัฒนาจะตกแก่ประชาชนมากขึ้นเท่านั้น

4. การมีส่วนร่วมจำเป็นสำหรับความสำเร็จของการพัฒนาชนบทซึ่งจะต้องเป็นการมี ส่วนร่วมจริงไม่ใช่เพียงหยาบ ๆ หรืออย่างตื้น ๆ เป็นเรื่องของการอาสาสมัครเป็นผลของทางเลือก ที่ ประชาชนจะทำการสิ่งต่าง ๆ เพื่อตัวพวกเขาเอง

- 1) การที่ประชาชนมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากโครงการ
- 2) การที่ประชาชนมีส่วนช่วยเหลือในการปฏิบัติตามโครงการ
- 3) การที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจตลอดกระบวนการ

ในความเป็นประชาธิปไตยที่เน้นถึงสิทธิเสรีภาพของประชาชนอย่างเต็มที่โดยการกำหนดบทบาทให้มีการร่วมคิดร่วมทำ ร่วมตัดสินใจประเมินผลและร่วมรับ ผลประโยชน์ที่เกิดกับ บุตรหลานของเขาโดยตรงน่าจะทำให้เกิดการพัฒนาโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในชุมชนนั้นได้เป็นอย่างดี การมีส่วนร่วมโดยประชาชนในระบบการศึกษานั้นจะเป็นตัวควบคุมการดำเนินงานของระบบ ราชการให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นก่อให้เกิดการวางแผนการใช้จ่ายเงินที่รอบคอบและใช้อย่าง คิดหน้า คิดหลังเมื่อมีการดำเนินงาน ไม่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนหรือสังคมเสี่ยงสะท้อนจาก ประชาชน จะทำให้การปรับปรุงเป็นไปได้อย่างทันทั่วทั้งที่ยังขึ้นการมีส่วนร่วมทางการศึกษาเปิด โอกาสให้มีการใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นมากขึ้นเมื่อการปกครองท้องถิ่นพัฒนาไปถึงระดับหนึ่งแล้ว ชาวบ้านจะรู้ว่าเขาเองไม่ได้เป็นเพียงผู้พลอยได้รับผลประโยชน์จากการศึกษาเท่านั้นเขาจะต้อง เป็นผู้ให้ด้วยเพราะความจริงแล้ว การศึกษาคือการพัฒนาคุณภาพชีวิต (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542, หน้า 11)

วิรัตน์ บัวขาว (2540, หน้า 19) มีแนวความคิดว่าปัจจัยพื้นฐานของการพัฒนาคือการ พัฒนาคคนโดยใช้ระบบการศึกษาเป็นเครื่องมือโปรดอย่าลืมว่าเด็กและเยาวชนเป็นมรดกล้ำค่าของ แผ่นดินที่รัฐจะต้องทะนุบำรุงรักษาให้ดีที่สุด ความมั่งคั่ง ความมั่นคงความผาสุกของประชาชน จึงจะเกิดขึ้นและอยู่รอดตลอดไปการที่จะให้ประชาชนอยู่ดีกินดีต้องรีบให้ประชาชนได้รับการ ศึกษาต่อเนื่องอย่างน้อย 12 ปี ดังนั้นการดำเนินการจัดการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาจะต้อง ให้ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมรับรู้การเปลี่ยนแปลงองค์ประกอบในการจัดการศึกษาจะได้ร่วม ให้การสนับสนุนการจัดการศึกษาในขอบข่ายงานของโรงเรียนตามวัตถุประสงค์

กมล สดประเสริฐ (2544, หน้า 53) ให้ทัศนะว่าการจัดการศึกษา ผู้ปกครอง นักเรียน และชุมชน มีส่วนสำคัญในการพัฒนานักเรียนในส่วนผู้บริหารและโรงเรียนควรดำเนินการ ประสานงานกับผู้ปกครอง ดังนี้

1. เปิดโอกาสให้ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียน
- การกำหนดเป้าหมายในการพัฒนาคุณภาพและคุณลักษณะของผู้เรียน
2. ชี้แจงและสร้างความเข้าใจกับผู้ปกครองให้เห็นคุณค่าของการศึกษาและความสำคัญ ของการเรียนของนักเรียนและความรับผิดชอบของผู้ปกครองในการพัฒนานุสรหลานของตนเองให้ มีคุณภาพตามที่ต้องการ
3. ส่งเสริมให้ผู้ปกครองและชุมชนได้ตรวจสอบผลการดำเนินงานผลการจัดการศึกษา ของโรงเรียนว่าเป็นไปตามความคาดหวังหรือไม่
4. เปิดโอกาสให้ผู้ปกครองที่มีความพร้อมมีกำลังความสามารถมีกำลังทรัพย์เข้ามา สนับสนุนการพัฒนาโรงเรียนตามศักยภาพและความสนใจ

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2543, หน้า 32) ได้ให้แนวคิดว่ หน้าที่สำคัญของโรงเรียนประถมศึกษาอีกบทบาทหนึ่ง คือการดำเนินการประสานความร่วมมือกับ คณะบุคคลที่มีบทบาทเกี่ยวข้องกับงานโรงเรียนซึ่งได้แก่คณะกรรมการโรงเรียนคณะที่ปรึกษาของ โรงเรียนและคณะกรรมการเฉพาะกิจที่คณะกรรมการโรงเรียนแต่งตั้งขึ้นเพื่อให้ปฏิบัติหน้าที่ อย่างใดอย่างหนึ่งของโรงเรียนซึ่งคณะบุคคลเหล่านี้โรงเรียนควรให้ความสำคัญและให้เกียรติและ พยายามสร้างความประทับใจและความภาคภูมิใจที่เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของ โรงเรียนจนเกิดความรู้สึกว่าตนเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียนนี้

ประเวศ วะสี (2541, หน้า 16) ได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับการจัดการศึกษาว่ายังไม่ได้ระดม ทรัพยากรทางสังคมทั้งหมดมามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาและกระบวนการเรียนรู้ยังไม่ได้สร้าง คน ที่คิดเป็น ทำเป็น และมีคุณธรรมจริยธรรมอย่างที่เราควรจะเป็นมีความจำเป็นต้องปฏิรูปการศึกษา ให้เป็นการศึกษาสำหรับคนทั้งหมดอย่างแท้จริงสังคมทั้งหมดต้องมีสิทธิเสรีภาพและการมีส่วนร่วม จัดการศึกษาและปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ สามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้จริง พาณี ศิริสวัสดิ์ (2551, หน้า 23) กล่าวว่า การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครองนั้น เป็นสิ่งจำเป็นอย่างมาก เพราะโรงเรียนจะต้องอาศัยทรัพยากรจากชุมชนมาช่วยในการพัฒนาโรงเรียนตลอดจนทั้งด้านการ จัดการเรียนการสอนตามหลักสูตร ปัจจุบันมุ่งเน้นให้ใช้แหล่งวิชาการสถานประกอบการและสถาน ประกอบอาชีพอิสระของชุมชนมาช่วยในการเรียนการสอนซึ่งจะทำให้ความร่วมมือต่าง ๆ นี้ นำไปสู่ประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอนบรรลุตามวัตถุประสงค์ด้วยดี

โรงเรียนที่ประสบความสำเร็จและมีชื่อเสียงส่วนมากจะได้รับความร่วมมือจากชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ปกครองศิษย์เก่า กรรมการการศึกษา ฯลฯ เพราะบุคคลเหล่านี้มีความรู้สึกเป็น เจ้าของเนื่องจากมีส่วนร่วมอย่างมากในการจัดการศึกษาของโรงเรียนและให้ ความช่วยเหลือ โรงเรียนในด้านต่างๆ เช่น วัสดุและอุปกรณ์ทางการศึกษาทุนการศึกษา เป็นต้น มีการติดต่อ สัมพันธ์กันซึ่งจะก่อให้เกิดความเข้าใจอันดีและความร่วมมือซึ่งกันและกันจึงนับได้ว่าเป็นสิ่งที่มี คุณค่ายิ่งในการดำเนินงานของโรงเรียน

ศิริกาญจน์ โกสุมภ์ (2542, หน้า 32) ได้กล่าวถึงกิจกรรมที่ควรดำเนินในด้าน ความสัมพันธ์กับผู้ปกครอง คือ

- 1) ครูออกเยี่ยมเยียนผู้ปกครองเมื่อมี โอกาส
- 2) รายงานความก้าวหน้าทางการศึกษาของนักเรียนให้ผู้ปกครองทราบ
- 3) เชิญผู้ปกครองมาเยี่ยมเยียนโรงเรียนในโอกาสที่มีกิจกรรมต่าง ๆ ของนักเรียนและ โรงเรียน
- 4) จัดประชุมผู้ปกครองในโอกาสอันควรเป็นครั้งคราว

5) ส่งข่าวสาร จดหมายข่าว แจ้งความเคลื่อนไหวความก้าวหน้า หรือ การเปลี่ยนแปลงของโรงเรียนให้ทราบ

6) จัดนิทรรศการผลงานของนักเรียนและเชิญผู้ปกครองมาเยี่ยมชม

7) เชิญผู้ปกครองที่มีความเชี่ยวชาญมาให้ความรู้แก่เด็ก

8) เชิญผู้ปกครองมาเยี่ยมชมกิจกรรมพิเศษของโรงเรียน เช่น กีฬาสีหรือดนตรี

9) จัดให้มีวันคุยกับครูโดยเชิญผู้ปกครองมาสนทนากับครูประจำชั้น อย่างน้อยภาคการศึกษาละ 1 ครั้ง

สรุปได้ว่าผู้ปกครองนักเรียนเป็นผู้ที่มีความใกล้ชิดกับตัวนักเรียนการสร้างความสัมพันธ์กับผู้ปกครองจึงเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการบริหารโรงเรียนเพราะโรงเรียนต้องสื่อสารและประสานงานกับผู้ปกครองอย่างสม่ำเสมอ นอกจากนี้ยังมีองค์กรและคณะบุคคลที่มีบทบาทและสามารถประชาสัมพันธ์งานโรงเรียนได้ดีทำให้โรงเรียนประสบความสำเร็จ ได้แก่ ชมรมศิษย์เก่า ผู้ปกครองคณะกรรมการศึกษาของโรงเรียน เป็นต้น

จะเห็นว่า ในการพัฒนาคุณภาพนักเรียนจะต้องเกิดจากความร่วมมือของบุคลากรทุกฝ่าย โดยเฉพาะผู้ปกครองนักเรียนซึ่งดูแลนักเรียนอย่างใกล้ชิดรองจากครูที่ปรึกษา ดังนั้น การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองนักเรียนจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการที่จะพัฒนาคุณภาพนักเรียนให้เป็นไปตามความคาดหวังของสังคมเพื่อให้เป็นพลเมืองของชาติต่อไป

บทบาทหน้าที่ของผู้ปกครองในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

(Bell, 1973, p. 236 อ้างถึงใน ชีรภัทร เจริญดี, 2542, หน้า 50-52) ผู้ปกครองนับเป็นบุคคลที่สำคัญยิ่งในการดูแลอบรม เอาใจใส่นักเรียนให้นักเรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ฉะนั้น บทบาทสำคัญที่ผู้ปกครองพึงมีต่อนักเรียนมีหลายประการด้วยกัน พอสรุปได้ดังนี้

บทบาทในการให้การศึกษา ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้กำหนดให้นักเรียนจบการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี และจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี ดังนั้น ผู้ปกครองจะต้องเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ศึกษาเล่าเรียนทั้งในระบบและนอกระบบโรงเรียน รวมทั้งให้การดูแล กำกับ ติดตาม สนับสนุนส่งเสริมและประคับประคองนักเรียนให้นักเรียนจบการศึกษาอย่างน้อยในภาคบังคับ มีทักษะการดำรงชีวิตที่ดี สามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

บทบาททางเศรษฐกิจ ผู้ปกครองจะต้องให้การสนับสนุน ช่วยเหลือทางการเงิน มาใช้จ่ายสนองความต้องการพื้นฐาน ตั้งแต่อาหารการกิน เสื้อผ้า เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค ที่อยู่อาศัย ตลอดจนการศึกษาเล่าเรียน แม้ว่าปัจจุบันบางครอบครัวประสบกับภาวะเศรษฐกิจไม่ค่อยดีนัก ผู้ปกครองควรหาวิธีการในการใช้จ่ายอย่างประหยัด เช่น การสอนให้นักเรียนในปกครองรู้จัก

ฐานะความเป็นอยู่ อาชีพ รายได้ ค่าใช้จ่ายต่างๆ ของครอบครัว การรู้จักใช้จ่ายอย่างประหยัดคอย
โดยเฉพาะผู้ปกครองก็ต้องเป็นแบบอย่างที่ดีด้วย หรือนอกจากนี้อาจจะขอสนับสนุน

ทุนการศึกษาของโรงเรียนหรือหน่วยงานของรัฐตามความเหมาะสม

3. บทบาทการให้ความรัก ความรักนับเป็นเรื่องสำคัญที่ไม่สามารถให้ทดแทนกันได้
โดยเฉพาะความรักจากบิดา มารดา ญาติพี่น้อง หรือผู้อุปการะ ความสำคัญของความรักจากบิดา
มารดา นั้นนับเป็นองค์ประกอบสำคัญในการให้ความรักของครอบครัว ผู้ปกครองควรให้ความรัก
ความเมตตาแก่นักเรียนเพื่อให้นักเรียนรู้สึกอบอุ่น มีสุขภาพจิตที่ดี ซึ่งจะส่งผลให้เขาเกิด
ความเชื่อมั่นในตนเองและประสบความสำเร็จในชีวิตได้

4. บทบาทในการปกป้องให้ความปลอดภัย มนุษย์ทุกคนต้องการความปลอดภัยนักเรียน
ก็เช่นเดียวกันต้องการได้รับการปกป้องจากภัยอันตรายทั้งปวง ผู้ปกครองจะต้องคำนึงถึง
ความปลอดภัยทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ ทั้งที่เป็นรูปธรรม เช่น ความปลอดภัยจากโรคภัยไข้เจ็บ
อุบัติเหตุ การทำร้ายทางด้านจิตใจอารมณ์และสังคม สิ่งเหล่านี้บางครั้งผู้ปกครองละเลย หรือ
รู้เท่าไม่ถึงการณ์ โดยเฉพาะในปัจจุบันโลกมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา นักเรียนมีโอกาสเสี่ยง
ต่อชีวิตความเป็นอยู่ ฉะนั้น ผู้ปกครองจะติดตามสถานการณ์ต่าง ๆ และคอยสอดส่องดูแล เพื่อจะได้
ป้องกันแก้ไขได้ทันเวลา

5. บทบาทในการสันตนาการ การสันตนาการเป็นสิ่งสำคัญของชีวิตครอบครัวใน
ปัจจุบันเพราะในปัจจุบันการเปลี่ยนแปลงของโลกมีผลต่อสภาพร่างกายและจิตใจของนักเรียน
บางครั้งอาจทำให้เกิดความเครียด เพราะฉะนั้นผู้ปกครองควรมองหาโอกาสสันตนาการกับนักเรียนบ้าง
เป็นต้นว่า การสันตนาการ พุดคุย การออกกำลังกาย หรือการสันตนาการอื่น ๆ ร่วมกัน เพื่อให้
ความสัมพันธ์ในครอบครัวดีขึ้น

6. บทบาททางด้านศาสนา ประเพณีและวัฒนธรรม ปัจจุบันนักเรียนมีความเชื่อว่าตนเอง
เป็นพุทธศาสนิกชน เพราะว่าเกิดในครอบครัวที่นับถือศาสนาพุทธ หรือบางคนนับถือศาสนาอื่น ๆ
ผู้ปกครองควรชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของศาสนาทุกศาสนา เพื่อเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจในการทำ
ความดี นอกจากนี้ผู้ปกครองควรสนับสนุน ส่งเสริมให้มีการสืบทอดประเพณีและวัฒนธรรมที่ดี
งามในทางที่ถูกต้อง และที่สำคัญ ปัจจุบันนักเรียนมีคุณธรรม จริยธรรมลดน้อยลงอาจเนื่องจาก
ความเจริญก้าวหน้าทางด้านต่าง ๆ มากมาย ประกอบกับนักเรียนไม่รู้วิธีคิด ดังนั้นผู้ปกครองควรที่
จะช่วยปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่ดีงาม โดยไม่ปล่อยให้เป็นภาระของโรงเรียนแต่
ฝ่ายเดียว

7. บทบาทในการอุทิศเวลา ปัจจุบันผู้ปกครองมักพูดเสมอว่าไม่มีเวลา ทั้งภาระต่าง ๆ ให้กับครูบ้าง คนใช้ในบ้านบ้าง หรือปล่อยให้เด็กเรียนอยู่ตามลำพัง ลักษณะเช่นนี้อาจทำให้นักเรียนขาดความรักขาดความดูแลเอาใจใส่ ขาดความอบอุ่น ทำให้นักเรียนอาจตัดสินใจทำในสิ่งที่ไม่ถูกต้อง กว่าผู้ปกครองจะรู้ก็อาจสายเกินไปยากแก่การแก้ไข ดังนั้น ผู้ปกครองควรอุทิศเวลาตามทุกข์ สุข ของนักเรียนบ้าง เพื่อจะได้ทราบถึงทุกข์ สุข หรือปัญหาของนักเรียนเพื่อที่จะได้แก้ไขได้ทันเวลา

บทบาทต่าง ๆ ที่กล่าวมานี้ล้วนมีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนกว่ากัน หากนักเรียนเติบโตมากับครอบครัวที่ผู้ปกครองตระหนักถึงบทบาทหน้าที่และมีความรับผิดชอบ นักเรียนคนนั้นก็จะมีโอกาสดีกว่าคนอื่น และสามารถเติบโตเป็นเยาวชนที่ดีของชาติได้ แต่ปัญหาที่พบอย่างหนึ่งก็คือผู้ปกครองมักจะมอบให้เป็นภาระของโรงเรียน ให้โรงเรียนเป็นผู้ดำเนินการแก้ไข ประกอบกับผู้ปกครองบางคนไม่รู้วิธีการที่จะดำเนินการอย่างถูกต้องและเหมาะสม ฉะนั้นผู้ปกครองจะต้องดูแลเอาใจใส่ปลูกฝังในสิ่งที่ดีงามและเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียน เพื่อที่นักเรียนจะได้เป็นสมาชิกที่ดีของสังคมที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพต่อไปอีกด้วย

การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในด้านความสามารถ

เทคนิคในการส่งเสริมเด็กวัยเรียน (ชมรมจิตแพทย์เด็กและวัยรุ่นแห่งประเทศไทย, 2554) วัยเรียนเป็นวัยที่มีความสามารถในตัวเองมากและพร้อมที่จะเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ในชีวิต สนใจสิ่งแวดล้อมและอยากมีความสามารถเทียบเท่าเพื่อนหรือมากกว่า สมควรส่งเสริมให้เรียนรู้ในสิ่งที่ดีเหมาะสม เพิ่มความสามารถในทุก ๆ ด้านพ่อแม่มุ่งเน้นในด้านการเรียนเป็นส่วนใหญ่ ทำให้เด็กเมื่อเติบโตเข้าสู่วัยรุ่นเกิดเป็นปัญหา เช่น การควบคุมอารมณ์และเข้าสังคมยาก ขาดประสบการณ์ชีวิตอย่างมาก ฝ่าฝืนกฎไม่เป็น ปรับตัวได้น้อย กลัว ไม่กล้าแสดงออกต่อหน้าผู้อื่น ไม่ค่อยรับผิดชอบตนเอง คิดการพึ่งพาผู้ใหญ่ มองเหตุการณ์ต่าง ๆ ในมุมแคบ ไม่รอบคอบ เป็นต้น ถึงตอนนั้น จะมาแก้ปัญหาในช่วงวัยรุ่นยิ่งเสียดายการพัฒนาเด็กวัยเรียนให้เหมาะสม จึงเป็นการสร้างวัยรุ่นที่มีคุณภาพในอนาคต วิธีการมีดังนี้

เข้าใจเด็ก วัยเรียนสามารถทำหลายสิ่งหลายอย่างด้วยตนเอง พึงผู้ใหญ่อย่ามองว่าวัยอนุบาลห่างพ่อแม่ได้เพิ่มขึ้น สนใจอยากเลียนแบบและลองทำในหลาย ๆ เรื่อง เช่น กีฬา ดนตรี ทำขนม ร้องเพลง เป็นต้น แต่ยังคงมีความอยากรู้อยากเห็น อยากรู้อยากลอง บางครั้งทำได้ดี บางครั้งก็เหมือนไม่ค่อยตั้งใจ ทำให้ผลงานขึ้น ๆ ลง ๆ ตามไปด้วย ซึ่งผู้ฝึกจำเป็นต้องใช้ความยืดหยุ่นบ้างแต่ยังต้องให้ทำตามกติกาที่วางไว้ ฝึกฝนสม่ำเสมอ

มองให้รอบด้าน เพราะชีวิตมีเรื่องที่ต้องเรียนรู้และพัฒนาตนเองหลายด้าน ทั้งด้านกีฬา ศิลปะ ภาษา ทักษะการพูด การสังคม การเดินทาง การผจญภัย การช่วยเหลือผู้อื่น การแก้ปัญหา เฉพาะหน้า การทำกับข้าว ทำขนม ซ่อมสิ่งของ ใช้คอมพิวเตอร์ การปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ใหม่ การควบคุมอารมณ์ การผ่อนคลายตนเอง เป็นต้น อย่างส่งเสริมแต่การเรียนรู้โดยให้เรียนพิเศษมาก ๆ เพราะจะได้ฝึกประสบการณ์ในด้านอื่น ๆ ไปอย่างน่าเสียดาย

กิจกรรมหลากหลาย ที่เหมาะสม หลายรูปแบบ สนุก เช่น การเข้าค่ายผจญภัย ค่ายนักกีฬา มือใหม่ ค่าย YMCA YPDC ฝึกร้องเพลง วาดรูป วาดน้ำ เล่นสกี เรียนเทนนิส ทำขนม เย็บผ้า เดินร่ำ รำละคร ถ้างาน ชัดพื้น ซักผ้า ตากผ้า เป็นต้น ในกิจกรรมนี้ใช้เวลาแตกต่างกัน วันเดียว 2-3 สัปดาห์ หรือหลาย ๆ เดือน หรือสลับให้ทำไปมาเพื่อไม่ให้เบื่อ ความสนุกหรือมีเรื่องทำท้อ คัดเอาไม่ได้ล่วงหน้าจะเป็นหัวใจในการจัดกิจกรรมที่ดึงดูดความสนใจเด็กได้นาน

เสริมลักษณะเด่นแต่ก็ได้ฝึกความสามารถด้านอื่นไปพร้อมกัน แต่ละคนมีจุดเด่น ความชอบ ความถนัดแตกต่างกัน แต่ก็ยังมีส่วนที่ต้องพัฒนาด้านอื่นอีก ดังนั้นการเลือกกิจกรรม เฉพาะจนเกิดการเรียนรู้ด้านเดียว เช่น การเรียนพิเศษ การเรียนเปียโน คอมพิวเตอร์ ฝึกพูดภาษา ทำกับข้าว วาดน้ำ จะฝึกได้สั้น ๆ เช่น 1 ชั่วโมงต่อสัปดาห์แต่สม่ำเสมอจะช่วยให้เกิดความสามารถ เกิดขึ้นในระยะยาวได้ แต่จะได้เพื่อนหรือต้องปรับตัวเข้ากับคนอื่นน้อยกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับ การเข้าค่ายฤดูร้อน ระยะยาว ที่เน้นการอยู่ร่วมกับคนอื่น ช่วยตัวเอง ต้องตัดสินใจ ได้ตัดสินใจผจญภัย ต้องแก้ปัญหาเฉพาะหน้า จะช่วยพัฒนาทักษะในด้านอารมณ์ การปรับตัวและการเข้าสังคมได้จริงจึง

ให้ตัดสินใจด้วยตัวเอง การพูดคุยวางแผนซึ่งเป็นพื้นฐานที่สำคัญมากในการให้เด็กเรียนรู้ ถึงขั้นตอนการทำงานเช่น แผนการไปเที่ยว แผนการจัดของใส่บาตร แผนการไปทะเล แผนการไปกิน อาหารนอกบ้าน เป็นต้น การให้เด็กให้ทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยตัวเองจะเสริมความสามารถในการตัดสินใจว่าจะลงมืออย่างไรดี ต้องเตรียมข้าวของเครื่องใช้อย่างไร ที่สำคัญขอให้พ่อแม่อย่าไปแย่งการตัดสินใจแทนเด็กไปเสียหมด โดยการบอกบท ออกคำสั่งไปทุก ๆ อย่าง

สนับสนุนและติดตามผล พ่อแม่มีบทบาทสูงมากในการส่งเสริมพัฒนาเด็กในทางที่เหมาะสม ถ้าไม่ไปติดกับการเร่งรัดในเรื่องการเรียนรู้มากมาย เน้นให้รับผิดชอบในผลที่ตัวเองทำ เช่น ทำน้ำหกก็ต้องเช็ดพื้นเอง กินข้าวเสร็จก็ต้องเอาน้ำไปล้าง เล่นของเล่นแล้วต้องเก็บ ปัสสาวะรดที่นอนก็ต้องทำความสะอาด โดยปรับสภาพแวดล้อมให้เด็กสามารถรับผิดชอบ เป็นต้น ไม่ว่าเด็กทำอะไร หรือจะเลือกตัดสินใจอะไร พ่อแม่ยังต้องมีหน้าที่กระตุ้นให้เขาได้เรียนรู้ผลกระทบของการตัดสินใจหรือประสบการณ์นั้น ๆ ให้มากที่สุด

การส่งเสริมพรสวรรค์ของลูกรัก

การส่งเสริมพรสวรรค์ของลูกรัก (แพ่ง ชินพงศ์, 2554) พรสวรรค์ (Talent) เป็นความสามารถหรือความถนัดเฉพาะบุคคล ที่ทำให้บุคคลนั้น ๆ มีความโดดเด่นกว่าคนอื่นทั่วไป บางคนเชื่อว่าพรพรสวรรค์เป็นความสามารถพิเศษที่ติดตัวมาตั้งแต่กำเนิด ซึ่งถ้าใครไม่มีพรสวรรค์ทางด้านใดตั้งแต่แรกแล้วก็ไม่สามารถประสบความสำเร็จทางด้านนั้นได้เลย แต่บางคนก็เชื่อว่าพรสวรรค์เป็นสิ่งที่สามารถฝึกฝนได้ และเมื่อได้ฝึกฝนบ่อย ๆ จนเกิดความชำนาญแล้ว ก็สามารถพัฒนาความสามารถนั้นให้โดดเด่นขึ้นมาได้เช่นกัน เด็กแต่ละคนนั้นล้วนมีความสามารถหรือมีพรสวรรค์กันทุกคนเพียงแต่แตกต่างกันออกซึ่งคุณพ่อคุณแม่สามารถที่จะสังเกตลูกของเราได้ว่ามีพรสวรรค์ทางด้านใดบ้าง ดังนี้

ด้านศิลปะ เด็กสามารถแสดงออกทางความคิดออกมาเป็นงานศิลปะประเภทต่าง ๆ ได้ดี เช่น ชอบวาดรูป ระบายสีสวย ปั้น ดัด แปะเป็นรูปเป็นร่างต่าง ๆ ได้มากมายด้านการประดิษฐ์เป็นเด็กที่ชอบทำงานฝีมือและชอบประดิษฐ์สิ่งของต่าง ๆ เช่น ลูกสามารถนำวัสดุต่าง ๆ มาประดิษฐ์ดัดแปลงให้เป็นสิ่งต่าง ๆ ได้ โดยลูกอาจนำเอากล่องกระดาษเปล่า หลอดด้าย มาประดิษฐ์เป็นรถหรือเอาขวดน้ำที่ไม่ใช้แล้วมาประดิษฐ์เป็นกล่องใส่ดินสอ เป็นต้น ด้านการพูดด้านการอ่านหรือด้านการเขียน หากเป็นเด็กที่มีพรสวรรค์ด้านการพูด จะเป็นเด็กที่มีความสามารถในการใช้ภาษาสื่อสารกับผู้อื่นได้ดี เช่น เป็นเด็กพูดเก่ง สามารถพูดโดยลำดับเรื่องราวต่าง ๆ ได้ดี เล่านิทานเองได้ หากเป็นเด็กที่มีพรสวรรค์ด้านการอ่าน จะเป็นเด็กที่อ่านหนังสือได้เร็วและอ่านได้คล่อง สามารถอ่านและเข้าใจคำศัพท์ยาก ๆ ได้ และหากเป็นเด็กที่มีพรสวรรค์ด้านการเขียน ก็จะสามารถเขียนคำต่าง ๆ ได้ถูกต้องหรือเขียนได้เป็นเรื่องเป็นราว เช่น แต่งนิทานเองได้

มีด้านดนตรี ความสามารถในการแสดงออกทางด้านดนตรี เช่น ร้องเพลงได้เพราะ ไม่เพี้ยน ตรงจังหวะ หรือสามารถเล่นเครื่องดนตรีต่าง ๆ ได้ดี เช่น ตีกลอง เป่าขลุ่ย เล่นเปียโน ตีระนาด สีไวโอลิน หรือสามารถสร้างสรรค์งานดนตรี เช่น แต่งเนื้อเพลงหรือทำนองเพลงเองได้

ด้านการเต้น เป็นเด็กที่มีความสามารถในการเคลื่อนไหวร่างกาย เช่น เวลาได้ยินเพลงหรือดนตรีที่มีจังหวะถูกต้องก็มักจะเต้นตามจังหวะนั้น ๆ ได้อย่างตรงจังหวะ หรือเมื่อเห็นคนเต้นท่าทางต่าง ๆ ก็สามารถเต้นตามได้อย่างถูกต้อง หรือคิดสร้างสรรค์ท่าเต้นรำได้ด้วยตนเอง

ด้านกีฬา มีความสามารถในการเล่นกีฬาประเภทต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี เช่น เล่นฟุตบอล เทนนิส ปิงปอง ยิมนาสติก ว่ายน้ำ

ด้านคณิตศาสตร์ มีความสามารถในการเข้าใจเรื่องของตัวเลข การคิดคำนวณ สนุกกับเรื่องของตัวเลขในการบวก ลบ คูณ หาร สามารถคิดเลขได้เร็ว หรือคิดเลขในใจได้

ด้านวิทยาศาสตร์ มีความสามารถในการคิดค้น ทดลอง ช่างสังเกตและเปรียบเทียบได้
อย่างมีเหตุผล เช่น สามารถบอกความแตกต่างระหว่างพืชหรือสัตว์ที่ต่างชนิดกันได้

อย่างทีกล่าไปแล้วว่าเด็ก ๆ ทุกคนต่างมีพรสวรรค์ และมีพรสวรรค์ที่แตกต่างกันไปตามแต่ละคน ซึ่งแม้จะมีพรสวรรค์กันทุกคนแต่หากไม่ได้ใช้หรือไม่ได้รับการขัดเกลาเลย พรสวรรค์ก็
อาจจะหมดลงไปได้ ดังนั้นคุณพ่อคุณแม่จึงต้องช่วยส่งเสริมพรสวรรค์ของลูกเพื่อที่เขาจะสามารถมี
สิ่งพิเศษนี้ติดตัวเพื่อจะเป็นประโยชน์กับเขาต่อไปในอนาคต

วิธีส่งเสริมพรสวรรค์ของลูก

1. สังเกต คุณพ่อคุณแม่ต้องหมั่นสังเกตว่าลูกมีพรสวรรค์หรือมีความถนัดทางด้านใด
โดยสังเกตได้จากการที่ลูกมีความสนใจ กระตือรือร้น มีความสุขที่ได้ทำสิ่งนั้น และสามารถทำสิ่ง
นั้น ๆ ได้ดี เช่น ลูกชอบหยิบจับเครื่องดนตรีเอามาเล่นบ่อย ๆ ก็ให้สังเกตว่าลูกอาจมีพรสวรรค์
ทางด้านดนตรี หรือลูกชอบเล่านิทานหรือเล่าเรื่องราวต่าง ๆ ให้ฟังเป็นประจำ ลูกอาจมีพรสวรรค์
ทางด้านการพูดก็เป็นได้ ซึ่งการสังเกตให้สังเกตไปเรื่อย ๆ จนแน่ใจ เพราะบางทีลูกที่ยังเล็ก อาจจะ
มีความสนใจหลายสิ่งหลายอย่างไม่ได้เน้นสิ่งใดเป็นพิเศษก็อย่าเพิ่งใจร้อนด่วนสรุปไป หรืออย่าคิด
เอาเองว่าลูกชอบทำสิ่งนั้นสิ่งนี้ หรืออย่าให้ลูกต้องฝืนทำในสิ่งที่พ่อแม่ชอบ เพราะนั่นจะเป็นผลเสีย
กับลูกมากกว่าเป็นผลดี จากประสบการณ์การสอนเปียโนของผู้เขียน เคยมีลูกศิษย์คนหนึ่งที่คุณแม่มี
ความฝืนอยากให้ลูกเล่นเปียโนเก่ง แต่ตัวของลูกไม่ชอบและไม่มีความสุขในการเรียนเปียโนเลย
เด็กคนนั้นบอกกับผู้เขียนว่า เขาไม่ชอบเรียนเปียโนแต่ชอบเล่นกีฬามากกว่า ผู้เขียนจึงตัดสินใจบอก
กับคุณแม่ของเด็กคนนั้นว่าควรจะให้ลูกหยุดเรียนเปียโนและไปสนับสนุนสิ่งที่ลูกชอบคือการเล่น
กีฬามากกว่า ปัจจุบันเด็กคนนั้นเล่นกีฬาเก่งจนได้เป็นนักกีฬาเหรียญทองของโรงเรียน

2. สนับสนุนและส่งเสริมให้ทำบ่อย ๆ เมื่อค้นพบว่าลูกมีพรสวรรค์หรือความถนัดในด้าน
ใดแล้ว คุณพ่อคุณแม่ควรสนับสนุน ให้ลูกได้เข้าร่วมหรือทำกิจกรรมที่ลูกชอบและสนใจ เช่น
ถ้าลูกชอบว่ายน้ำ ก็พาลูกไปว่ายน้ำบ่อย ๆ และให้ลูกได้ฝึกเรียนกับคุณครูที่มีความชำนาญในด้าน
การว่ายน้ำอย่างจริงจัง เพื่อจะได้ว่ายอย่างถูกวิธีและว่ายน้ำในท่าทางที่ถูกต้อง หรือหากลูกชอบวาดรูป
ระบายสี คุณพ่อคุณแม่ก็ควรหาอุปกรณ์พวก กระดาษ ดินสอสี ปากกา เตรียมไว้ให้ลูกอย่างเพียงพอ
หรือพาลูกไปเรียนศิลปะ เพื่อจะได้เรียนรู้เทคนิคต่าง ๆ ทางศิลปะ

3. เสริมกำลังใจ โดยการให้คำแนะนำ ช่วยเหลือ ชมเชยและให้รางวัล เพื่อแสดงให้ลูก
ว่าคุณพ่อคุณแม่เห็นชอบในสิ่งที่ลูกทำและมีความรู้สึกภูมิใจในตัวของคุณ ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะทำให้ลูก
เกิดมีกำลังใจและมีความสุขในการทำที่จะพัฒนาพรสวรรค์ที่มีอยู่ในตัวให้เพิ่มศักยภาพมากยิ่งขึ้น

4. **สม่ำเสมอ** การส่งเสริมพรสวรรค์ของลูกนั้น คุณพ่อคุณแม่ต้องมีความอดทน ใจเย็น และสม่ำเสมอ เพราะการที่ลูกจะพัฒนาทักษะความสามารถของตนเองนั้น ต้องใช้เวลาในการฝึกฝนอย่างต่อเนื่อง จึงไม่ควรเร่งรัดให้ลูกต้องเก่งในเวลาอันรวดเร็วแต่ควรจะค่อยเป็นค่อยไป และไม่ควรให้ลูกหยุดทำกลางคันเพราะอาจทำให้ลูกไม่สามารถพัฒนาพรสวรรค์อย่างต่อเนื่องได้

จะเห็นได้ว่า คุณพ่อคุณแม่ทุกคนเป็นบุคคลที่สำคัญที่สุดสำหรับลูก และเป็นบุคคลที่อยู่ใกล้ชิดลูกมากที่สุด เมื่อสังเกตพบว่าลูกของเรามีพรสวรรค์หรือความถนัดในด้านใดด้านหนึ่งเป็นพิเศษแล้ว ก็ควรดูแลให้ลูกได้พัฒนาพรสวรรค์ที่มีอยู่ในตัวอย่างเต็มศักยภาพ ด้วยการสนับสนุน ส่งเสริมอย่างเต็มที่เท่าที่จะทำได้ นอกจากนี้อ่าลิ้มเสริมกำลังใจให้เขา เพื่อลูกจะได้ไม่ท้อแท้ หรือทอดถอนใจหากยังทำได้ไม่ดีพอ ทั้งควรพัฒนาลูกอย่างสม่ำเสมอ แต่ต้องหลีกเลี่ยงการบังคับให้ลูกเกิดความเครียด เพราะการส่งเสริมพรสวรรค์นั้นต้องทำให้ลูกมีความสุขที่ได้ทำ ที่สำคัญอย่าตั้งเป้าหมายว่าลูกต้องเก่งเหมือนใครๆ ไม่ใช่ว่าลูกต้องเล่นเปียโนเก่งเหมือนโมสาร์ทหรือบีโทเฟ่น หรือต้องเตะฟุตบอลเก่งเหมือนโรนัลโด้ แค่ให้เขาเก่งในแบบของเขาแค่นี้ก็เพียงพอและสุขยอดมาก ๆ แล้ว

การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในด้านสุขภาพ

องค์การอนามัยโลก (WHO, 1986 อ้างถึงใน พิสมัย จันทวิมล, 2541, หน้า 57) ให้คำจำกัดความว่าการส่งเสริมสุขภาพ หมายถึง กระบวนการเพิ่มความสามารถของคนในการควบคุม และพัฒนาสุขภาพของตนเอง ในการที่จะบรรลุสุขภาพที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ และสังคม ปึงเจกบุคคลหรือกลุ่มคนจะต้องมีความสามารถที่จะบ่งบอกและตระหนักถึงความมุ่งมาดปรารถนาของตนเอง ที่จะตอบสนองความต้องการต่าง ๆ ของตนเองและสามารถที่จะปรับเปลี่ยนหรือปรับตนให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม (พิสมัย จันทวิมล, 2541, หน้า 57)

ประเวศ วะสี (2541, หน้า 15) กล่าวว่า การส่งเสริมสุขภาพ เป็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญที่สุดในการปฏิรูประบบสุขภาพ การส่งเสริมสุขภาพ ประกอบด้วย การที่สังคมมีจิตสำนึกหรือจินตนาการใหม่ในเรื่องสุขภาพและเกิดพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพในระดับปัจเจกบุคคล ครอบครัว ชุมชน โรงเรียน สถานที่ทำงาน ระบบบริการสังคม สื่อมวลชน ตลอดจนนโยบาย อาจเรียก กระบวนการนี้ว่า การส่งเสริมสุขภาพสำหรับคนทั้งมวล (Health Promotion for All) คนทั้งมวลส่งเสริมสุขภาพ (All for Health Promotion) หรือคนทั้งมวลมีสุขภาพดี (Good Health for All)

วิฑูรย์ อึ้งประพันธ์ (2541, หน้า 17-18) กล่าวว่า การส่งเสริมสุขภาพ คือ กระบวนการในการเพิ่มสมรรถนะให้ประชาชนมีความสามารถควบคุมและเสริมสร้างสุขภาพของตนเองให้ดีขึ้น สภาวะพื้นฐานและทรัพยากรสำหรับสุขภาพ ได้แก่ สันติภาพ ที่อยู่อาศัย การศึกษา อาหาร รายได้ ระบบสิ่งแวดล้อมที่มั่นคง ทรัพยากรที่ยั่งยืนและความเป็นธรรมของสังคม

ปณิธาน หล่อเลิศวิทย์ (254, หน้า 17) กล่าวว่า การส่งเสริมสุขภาพ (Health Promotion) ถือว่าเป็นการสาธารณสุขแนวใหม่ (New Public Health) เป็นการพัฒนาที่สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2540 ที่เน้นการกระจายอำนาจและการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งเป็นกระบวนการทางสังคมและการเมืองที่ครอบคลุมกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งในระดับที่มุ่งเพิ่มทักษะความสามารถในด้านต่าง ๆ ของแต่ละบุคคล ไปถึงกิจกรรมระดับชุมชน และระดับการรวมพลังทางสังคม เพื่อเปลี่ยนแปลงสภาวะแวดล้อมทางสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมที่เป็นปัจจัยในการกำหนดสุขภาพของคนในสังคม โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน และการเพิ่มความเข้มแข็งของชุมชน อาจกล่าวได้ว่าการส่งเสริมสุขภาพ มีแนวคิดที่สอดคล้องกับปรัชญาของประชาธิปไตย และแนวโน้มของโลกปัจจุบันที่มุ่งสร้างเสริมความเข้มแข็งของปัจเจกบุคคล และการกระจายอำนาจ การมีส่วนร่วมรับผิดชอบในชะตาชีวิตของตนเองไปสู่องค์กรชุมชน และพัฒนาแบบแผนความร่วมมือในการดำเนินงานด้านต่าง ๆ ในลักษณะของหุ้นส่วนหรือภาคีที่มีส่วนร่วมรับผิดชอบอย่างเสมอภาคและสมานฉันท์

เพนเดอร์ (Pender, 1996) กล่าวว่า การส่งเสริมสุขภาพ (Health Promotion) หมายถึง กิจกรรมต่าง ๆ ที่ยกระดับและเพิ่มความสามารถในการดูแลสุขภาพของบุคคลให้มีสุขภาพดี (well-being) และมีผลกระทบโดยตรงต่อการเพิ่มระดับความผาสุกเพื่อนำไปสู่สุขภาพดีของบุคคล ครอบครัว ชุมชนและสังคม (Healthy People) เน้นพฤติกรรมของบุคคลที่ปฏิบัติเพื่อส่งเสริมสุขภาพดี

จากคำกล่าวข้างต้นสรุปได้ว่า การส่งเสริมสุขภาพเป็นกระบวนการทางสังคมและการเมืองที่สำคัญในการพัฒนาหรือปฏิรูปสุขภาพที่เพิ่มทักษะความสามารถในการควบคุมดูแลและพัฒนาสุขภาพของปัจเจกบุคคลให้ดีขึ้น เพื่อควบคุมกิจกรรมต่าง ๆ ของบุคคลให้เกิดจิตสำนึกและพฤติกรรมสุขภาพในเชิงบวก ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหรือปรับครองชีวิตตนเองให้เข้ากับสภาวะสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม ทั้งยังช่วยพัฒนาความสามารถของปัจเจกบุคคล กลุ่มองค์กร ชุมชนในการดำเนินกิจกรรมด้านสุขภาพที่นำไปสู่การมีสุขภาพที่สมบูรณ์ เป็นกระบวนการที่สอดคล้องปรัชญาประชาธิปไตยที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมและความเข้มแข็งของชุมชน

การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในด้านครอบครัว

สถาบันครอบครัวยังคงเป็นหน่วยเล็ก ๆ ทางสังคมที่มีความสำคัญที่สุดต่อการหล่อหลอมเกล้าเด็กและเยาวชนให้เติบโตเป็นคนที่มีคุณภาพ มีคุณค่าต่อตนเองและผู้อื่น (อมรวิรัช นาคทรพรพ, 2548, หน้า 22) บิดา มารดา ผู้ปกครอง นับเป็นตัวแทนที่สำคัญยิ่งในการปรับตัว ซึ่งมีผลต่อพฤติกรรมของวัยรุ่นเป็นอย่างยิ่ง ถ้าตัวแบบได้ให้พฤติกรรมที่ก่อให้เกิดสัมพันธภาพที่ดีกับวัยรุ่น จะมีผลทำให้วัยรุ่นสามารถปรับตัวมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของสังคม (ประทุม เป็นสุวรรณ, 2545, หน้า 71)

อารี พันธุ์ณี (2548, หน้า 65) กล่าวว่าปัจจัยทางครอบครัวมีความสำคัญต่อการเจริญเติบโตและการพัฒนาการของเด็ก ดังนี้

ขนาดครอบครัว มีผลต่อความคิดสร้างสรรค์ของเด็ก ครอบครัวขนาดใหญ่มีสมาชิกมาก อาจทำให้ดูแลใส่ใจไม่ทั่วถึง พ่อแม่ไม่มีเวลาใกล้ชิดกับลูก ไม่มีเวลาอบรมสั่งสอนลูกแบบใช้เหตุผล จึงมักปกครองอย่างเข้มงวด บังคับ ซึ่งเป็นการสกัดกั้นความคิดของลูก จากการศึกษาครอบครัวขนาดเล็กหรือมีลูกน้อย พ่อแม่จะรู้สึกรักและเห็นคุณค่าใส่ใจ ดูแลอย่างดี ให้เวลาอย่างเพียงพอและอบรมสั่งสอนโดยใช้เหตุผล ให้อิสระพอควร แต่ให้ความรัก ความเอาใจใส่ ใกล้ชิดจึงทำให้ลูกรู้สึกอบอุ่น ปลอดภัยและกล้าแสดงออก มีพฤติกรรมที่ดีฐานะทางเศรษฐกิจ เด็กที่มาจากสภาพครอบครัวทางเศรษฐกิจสูง มักมีความคิดสร้างสรรค์สูงกว่าเด็กที่มาจากครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจต่ำ เนื่องจากครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจสูงมีรายได้พอเพียงในการใช้จ่าย จะสนับสนุนการทำกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งยังทำให้เด็กรู้สึกมั่นคงปลอดภัย จิตใจสบายไม่เครียด ซึ่งต่างจากเด็กที่มาจากครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจต่ำ มีความรู้สึกไม่แน่นอน ไม่มั่นใจ กังวล และรู้สึกไม่สบายใจ

การศึกษาของพ่อแม่ พ่อแม่ที่ได้รับการศึกษา จะมีความรู้ความเข้าใจ และให้ความสำคัญในการดูแลเอาใจใส่ ตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ การเป็นพ่อแม่ที่ดีเปรียบเสมือนสถาปนิก หรือศิลปินที่สามารถสร้างผลงานที่ดี สวยงาม จึงใช้เวลาใกล้ชิดกับลูก ให้เวลาอย่างมีคุณภาพทำกิจกรรมร่วมกัน ด้วยการ เล่น การเล่านิทาน การสนทนากับลูก รับฟังลูก การดูแลโทรทัศน์ตลอดจนการสังเกต พฤติกรรมลูกอย่างสม่ำเสมอ ไม่ปล่อยให้ลูกอยู่ตามลำพัง หรืออยู่กับพี่เลี้ยงหรือคนดูแลตลอดเวลา

ครอบครัวเป็นสถาบันแรกของมนุษย์ตั้งแต่กำเนิดชีวิตมา จดเป็นหน่วยที่เล็กที่สุดของสังคม และมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาแรกเริ่มของเด็กและวัยต่อๆ มาด้วยเพราะหน้าที่ของครอบครัวนั้น นอกจากการอบรมเลี้ยงดูบุตรยังมีหน้าที่ให้ความรัก ความอบอุ่นแก่ครอบครัวจากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมในปัจจุบัน มีผลทำให้บทบาทของพ่อ แม่ในสังคมปัจจุบัน

ได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ทั้งพ่อและแม่มีความจำเป็นต้องทำงานนอกบ้านเพื่อหารายได้มาจุนเจือครอบครัว ทำให้มีเวลาแก่น้อย ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัวไม่แน่นแฟ้น มีลักษณะต่างคนต่างอยู่ ประกอบกับความเจริญก้าวหน้าทางด้านวัตถุในสังคมมีมากขึ้นเป็นลำดับ ได้ดึงดูดให้เยาวชน ก้าวสู่โลกภายนอกมากกว่าการอยู่กับบ้าน จึงทำให้โรงเรียน ชุมชน และสื่อมวลชนได้เข้ามามีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตของเยาวชน มากกว่าสถาบันครอบครัวซึ่งควรจะเป็นแหล่งใหญ่ประสบการณ์การเรียนรู้ที่ถูกต้องเกี่ยวกับเรื่องเพศ มากที่สุดเพราะครอบครัวเป็นแหล่งที่อยู่ใกล้ชิดกับเด็กมากกว่าใคร ๆ (ศรีภัทรา จาริวงษ์, 2539, หน้า 41- 42)

วันทนี วาสิกะสน (2540, หน้า 5) ได้กล่าวถึงทฤษฎีบทบาททางเพศและรูปแบบทางเพศว่า ความรู้ ความเข้าใจทางเพศของคนเรานั้นจะถูกต้องหรือไม่ บิดามารดาเป็นผู้ให้กลุ่มที่สนใจแนวคิดด้านจิตวิเคราะห์ของ فروยด์ เชื่อว่า หญิงมักลอกเลียนแบบพฤติกรรมของมารดา และชายลอกเลียนแบบจากบิดาอย่างไรก็ตามเด็กจะสร้างบทบาททางเพศแบบอัตโนมัติภายหลังจากได้เก็บความคลและรูปแบบของบิดา มารดาไว้แล้ว และเมื่อเด็กได้เรียนรู้เรื่องเพศของตนเองชัดเจนแล้ว พฤติกรรมของเด็กจะแกร่งขึ้นเด็กจะสร้างรูปแบบทางเพศได้ตามที่ตนต้องการ ปัญหาทางเพศของเยาวชน มักเป็นเพราะครอบครัวให้ความรู้หรือประสบการณ์ทางเพศไม่ถูกต้องเหมาะสม

กรมพลศึกษา (2536, หน้า 384-392) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการใช้สารเสพติดในกลุ่มนักเรียนไทย เพื่อการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการใช้สารเสพติด ในกลุ่มนักเรียนไทยและความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับการเลิกใช้สารเสพติด โดยการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างนักเรียนที่มีประสบการณ์ในการใช้สารเสพติดซึ่งกำลังศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายและระดับอาชีวศึกษา สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ จำนวน 1,102 คน ผลการวิจัยพบว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการใช้สารเสพติด ได้แก่ สภาพแวดล้อมทางกายภาพของโรงเรียนเป็นเขตที่พักอาศัย ร้านค้า ตลาด นักเรียนมีความสนใจในการเรียนระดับปานกลาง ความสัมพันธ์กับทางโรงเรียนนั้น ครูเคร่งครัดเรื่องระเบียบวินัย โรงเรียนเข้มงวดเรื่องการเรียนการสอนมากในด้านกลุ่มเพื่อนพบว่ามีความสัมพันธ์กันดี ได้รับความอบอุ่นดี บิดามารดามีเหตุผล ด้านตัวนักเรียนมากกว่าเครื่องเคยแสดงพฤติกรรมเบี่ยงเบนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน มีประสบการณ์ในการสูบบุหรี่และดื่มสุรา เบียร์มากที่สุด สารเสพติดที่ใช้ครั้งแรกคือเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ สารระเหย มอร์ฟิน และบุหรี่ โดยสาเหตุการใช้คือ อยากทดลอง บรรเทาอาการป่วยทางร่างกายและเพื่อนชวน ส่วนความเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับการเลิกใช้สารเสพติดนั้น นักเรียนคิดว่าสามารถรักษาให้หายขาดได้โดยการบำบัดรักษา และกลุ่มบุคคลที่มีอิทธิพลต่อการเลิกใช้สารเสพติดมากที่สุดคือบิดามารดา

ชไมพร ทวีศรี, รังสรรค์ และชยันต์ธร ประทุมานนท์ (2542) ได้ศึกษาปัจจัยทางสังคมและสิ่งแวดล้อมที่นำไปสู่ความรุนแรงและความผิด ในประชากรวัยรุ่นที่อยู่ในสถานฝึกอบรมเด็ก

และเยาวชนเชียงใหม่ จำนวน 180 ราย เปรียบเทียบกับกลุ่มควบคุมคือประชากรวัยรุ่นที่สุ่มจากสถานที่สาธารณะทั่วไป (สถานีนขนส่ง ห้างสรรพสินค้า) จำนวน 187 ราย พบว่าลักษณะที่เพิ่มความเสี่ยงต่อการกระทำรุนแรงและการกระทำความผิดของวัยรุ่นคือ ลักษณะทางครอบครัว ได้แก่บิดา มารดาแยกกันอยู่ สมาชิกในครอบครัวใช้สารเสพติด ผู้ปกครองดูแลเข้มงวด และลักษณะเชิงพฤติกรรมและสังคม ได้แก่ การใช้แอมเฟตามีน การสูบบุหรี่ การไม่เข้าสังคม และพกพาอาวุธและผลการเรียนต่ำกว่า 2.00 มีความสัมพันธ์ตามลำดับจากแนวคิดทฤษฎีต่าง ๆ บุคคลที่มีอิทธิพลต่อลูกมากที่สุดคือ บิดา มารดา และผู้ปกครอง โดยลูกมีการเรียนรู้ การเลียนแบบ บทบาททางเพศ การมีพฤติกรรมที่เหมาะสมกับเพศของตนในสังคม และการมีพฤติกรรมทางเพศ จากบิดา มารดา ผู้ปกครองเป็นต้นแบบ หล่อหลอมความรู้สึนึกคิด การเบี่ยงเบนทางพฤติกรรม การใช้สารเสพติด การไม่เข้าสังคม ความรุนแรง การพกพาอาวุธ ผลการเรียนต่ำ เหตุเกิดปัญหาทางครอบครัวและการเลียนแบบพฤติกรรมของบุคคลในครอบครัว ดังนั้นบิดา มารดา และผู้ปกครองควรต้องเอาใจใส่ดูแลนักเรียนในปกครองและเป็นแบบอย่างที่ดี หมั่นสังเกตพฤติกรรมไม่ให้จับผิด คอยเป็นกำลังใจ ให้คำแนะนำเพิ่มเติมและสนับสนุนเพื่อให้นักเรียนรู้สึกอบอุ่นและอยู่ในสังคมอย่างมีความสุขบนความถูกต้อง

ตัวแปรที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยศึกษาการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการดูแลช่วยเหลือ นักเรียน โรงเรียนเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระศรีนครินทร์ ระยอง จังหวัดระยอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 ผู้วิจัย ได้ศึกษาตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองนักเรียนในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ดังนี้

ระดับชั้น ในที่นี้หมายถึง ผู้ปกครองนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นและผู้ปกครองนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จากการศึกษาพัฒนาการวัยเตรียมเข้าสู่วัยรุ่น ซึ่งมีอายุระหว่าง 12-15 ปี ซึ่งเป็นวัยที่อยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น และพัฒนาการวัยรุ่นอายุระหว่าง 15-18 ปี พบว่า พัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาของเด็กที่มีอายุ 12-15 ปี แตกต่างจาก เด็กที่มีอายุระหว่าง 15-18 ปี ดังนั้นผู้ปกครองของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นและผู้ปกครองนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายจะต้องดูแลช่วยเหลือนักเรียนตาม วุฒิภาวะของเด็กแต่ละวัยให้เหมาะสม ตามทฤษฎีของ Kohlberg มีรากฐานมาจากแนวคิดเกี่ยวกับศีลธรรมของ Piaget ซึ่งเขาได้ขยายผลงานวิจัยดั้งเดิมของ Piaget และสร้างสภาพการณ์สมมุติเกี่ยวกับปัญหาทางจริยธรรม เพื่อดูถึงการตัดสินใจของผู้ตอบ ซึ่งหลังจาก Kohlberg วิเคราะห์

การตอบสนองของเด็กอายุ 10-16 ปี ต่อเรื่องราวทางจริยธรรม และได้สรุปพัฒนาการทางศีลธรรม หรือระยะการใช้เหตุผลทางศีลธรรม โดยแบ่งเป็น 6 ระยะ ดังนี้ (ศิริบุรณ์ สายโกสม, 2546)

วุฒิการศึกษา ในที่นี้หมายถึง ระดับการศึกษาของผู้ปกครองที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่า ปริญญาตรีและผู้ปกครองที่มีระดับการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่าหรือสูงกว่าปริญญาตรี ผู้ปกครองที่มีระดับการศึกษาสูงย่อมมีความรู้ ความเข้าใจในพัฒนาการของวัยรุ่นในแต่ละระยะ แตกต่างจากผู้ปกครองที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่า ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของ บัญชา จันทรรักษา (2540, บทคัดย่อ) พบว่า ผู้ปกครองนักเรียนที่มีระดับการศึกษาสูงกว่ามีความคาดหวังต่อการจัดการศึกษาสูงกว่าผู้ปกครองนักเรียนที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่า และสอดคล้องกับผลการวิจัย ของ ชีรภัทร์ เจริญดี (2542, หน้า 50-52) พบว่า ผู้ที่มีวุฒิปริญญาตรี ร้อยละ 44.12 เข้ามามีส่วนร่วมใน โรงเรียนสูงกว่าวุฒิต่ำกว่าปริญญาตรี และพบว่า ผู้ที่มีการศึกษาระดับสูงกว่าเข้ามามีส่วนร่วมใน โรงเรียนสูงกว่าวุฒิต่ำกว่าปริญญาตรี และพบว่า ผู้ที่มีการศึกษาระดับสูงกว่าเข้ามามีส่วนในการที่จะ เข้าใจและเห็นความสำคัญในการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาโรงเรียนประถมศึกษามากกว่าผู้ที่มี การศึกษาดำกว่า วุฒิการศึกษาจึงเป็นตัวแปรที่สำคัญที่มีผลต่อการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

เพศ ในที่นี้หมายถึง เพศของผู้ปกครองนักเรียน เพศจึงเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้บุคคลมีความคิดที่แตกต่างกัน และมีผลต่อการดูแล เอาใจใส่ มีความเข้าใจถึงพัฒนาการด้านต่าง ๆ ของ นักเรียนแตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ กันยา สุวรรณแสง (2539, หน้า 22) กล่าวว่าเพศ ทำให้เกิดความแตกต่างของบุคลิกภาพ ธรรมชาติ และสังคมกำหนดให้หญิงและชายมีลักษณะ แตกต่างกัน โดยเพศหญิงจะมีความสามารถในการเข้าถึงอารมณ์และสัญญาณต่าง ๆ ที่ไม่ต้องใช้ คำพูดได้ดี จึงทำให้เพศหญิงมีความสามารถด้านภาษาและเรื่องการสอนมากกว่าเพศชาย ดังที่ ชัยพร สกูลพนารักษ์ (2544, บทคัดย่อ) ศึกษาความคาดหวังของผู้ปกครองที่มีต่อการจัดการศึกษาของ โรงเรียนประถมศึกษาเอกชน เขตบางแค กรุงเทพมหานคร พบว่า ความคาดหวังของผู้ปกครองที่มี ต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษาเอกชนจำแนกตามเพศ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งสอดคล้องกับ นามิ โชติมา (2546, บทคัดย่อ) ศึกษา ความต้องการของผู้ปกครองนักเรียนในการจัดการศึกษาของโรงเรียนอนุบาล โชติมา เขตจตุจักร กรุงเทพมหานครจำแนกตามเพศ พบว่าผู้ปกครองที่มีเพศแตกต่างกันมีความต้องการในการจัดการศึกษาแตกต่างกัน นอกจากนี้ สุเทพ วงศ์ผูกผาด (2548, บทคัดย่อ) ศึกษาต้องการของผู้ปกครอง นักเรียนที่มีต่อการจัดการศึกษาโรงเรียนประถมศึกษาที่เปิดสอนช่วงชั้นที่ 3 เขตพื้นที่การศึกษา ระยอง เขต 2 จำแนกตามเพศพบว่า ความต้องการโดยรวมด้านวิชาการ ด้านการบริหาร ความสัมพันธ์ระหว่าง โรงเรียนกับชุมชน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p > .05$) ดังนั้น เพศของผู้ปกครองจึงเป็นตัวแปรหนึ่งที่ส่งผลในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

จะเห็นได้ว่าตัวแปรที่เกี่ยวข้อง ซึ่งได้แก่ ระดับชั้นของผู้ปกครองนักเรียน วุฒิการศึกษา เพศ ล้วนมีอิทธิพลต่อการดูแลช่วยเหลือนักเรียนทั้งสิ้น ทั้งนี้เนื่องจากวุฒิภาวะที่แตกต่างกัน ทั้งนักเรียนและผู้ปกครอง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในประเทศ

สิริวัลย์ อินทร์ใจเอื้อ (2545, หน้า 7) ได้วิจัยเรื่องสภาพและปัญหาการปฏิบัติงานของ อาจารย์ที่ปรึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสุพรรณบุรี มีวัตถุประสงค์ เพื่อการศึกษาการปฏิบัติงานสภาพและปัญหาการปฏิบัติงานของอาจารย์ที่ปรึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสุพรรณบุรี ผลการวิจัยพบว่าสภาพการปฏิบัติงานของ อาจารย์ที่ปรึกษาปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลางถึงระดับมาก งานที่อาจารย์ที่ปรึกษาปฏิบัติอยู่ในระดับมาก คือ ด้านการเรียน ปัญหาการปฏิบัติงานของอาจารย์ที่ปรึกษา พบว่ามีปัญหาอยู่ในระดับน้อย ทุกด้าน ปัญหาของอาจารย์ที่ปรึกษาที่สำคัญคือ อาจารย์มีงานมากไม่มีเวลาดูแลนักเรียนและไม่มีเวลาให้คำปรึกษา ขาดความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรและแผนการเรียน และขาดข้อมูลในเรื่องการศึกษา ต่อในระดับสูงขึ้น

ชูพงศ์ สุขรัตน์ (2546, หน้า 20) ได้วิจัยเรื่องการศึกษาจริยธรรมของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นใน โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานการศึกษา อำเภอนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี ผลการวิจัยพบว่าการแก้ไขปัญหายวุ่นมีหลายประการ คือ การศึกษารายกรณี จากตัวเด็กเอง การสร้างสัมพันธภาพกับเด็กและเปิดโอกาสให้เด็กได้ระบายอารมณ์ และช่วยให้เด็กเข้าใจยอมรับปัญหาที่เขามี ตลอดทั้งพ่อ แม่ ครูที่ปรึกษาควรทำความเข้าใจกับปัญหาของเด็ก

บุญหนา ชมพูลหง (2546, หน้า 10) ได้วิจัยเรื่องการพัฒนาการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนใน โรงเรียนแดนคงพิทยาคม กิ่งอำเภอแดนคง จังหวัดบุรีรัมย์ การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนแดนคงพิทยาคม กิ่งอำเภอแดนคง จังหวัดบุรีรัมย์ ตามกรอบ 5 ด้าน คือ 1) การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล 2) การคัดกรองนักเรียน 3) การส่งเสริมนักเรียน 4) การป้องกันและแก้ไขปัญหายวุ่น 5) การส่งต่อ โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ การวางแผน การปฏิบัติตามแผน การสังเกต และการสะท้อนผล เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลประกอบด้วย แบบสำรวจสภาพปัจจุบัน ปัญหา แบบบันทึกการประชุม แบบบันทึกประจำวัน แบบสัมภาษณ์ แบบประเมินความรู้ ความเข้าใจ แบบติดตามการปฏิบัติงานและแบบประเมินผลการปฏิบัติงาน

การวิเคราะห์ข้อมูลสี่หลักสามเส้า (Triangulation) และนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงบรรยาย ผลการวิจัยพบว่าการพัฒนาการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนแดงพิทยาคม ถึงอำเภอแดงดง จังหวัดบุรีรัมย์ มีการดำเนินการตามกรอบ 5 ด้านอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 และวิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการประกอบด้วย 4 ขั้นตอนไม่แตกต่างกัน

วิชัย เจริญศรี (2546, หน้า 11) ได้วิจัยเรื่อง การศึกษาการปฏิบัติงานของครูที่ปรึกษา ในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนเบญจมราชูทิศ ราชบุรี การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาการปฏิบัติงานของครูที่ปรึกษาในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนใน 5 ด้าน คือ 1) ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล 2) การคัดกรองนักเรียน 3) การส่งเสริมนักเรียน 4) การป้องกันและแก้ไข ปัญหา 5) การส่งต่อนักเรียนและการเปรียบเทียบการปฏิบัติงานของครูที่ปรึกษาในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน 5 ด้าน จำแนกตามเพศ ระดับการศึกษาของนักเรียนที่รับผิดชอบ ภาระงาน และประสบการณ์ในการทำงาน โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นครูที่ปรึกษาและนักเรียนของโรงเรียนเบญจมราชูทิศ กลุ่มตัวอย่างเป็นครูจำนวน 125 คน เป็นนักเรียนจำนวน 344 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็น แบบสอบถามที่วัดระดับการปฏิบัติงานจริงตามบทบาทหน้าที่ของครูที่ปรึกษา ในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยครอบคลุมแนวการปฏิบัติงานในระบบการดูแลช่วยเหลือ นักเรียน 5 ด้าน วิเคราะห์มูลพื้นฐานโดยหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) ทหาระกับการปฏิบัติงานของครูที่ปรึกษาในการดูแลช่วยนักเรียน โดยใช้ t -test (One Sample Group) และ เปรียบเทียบการปฏิบัติงานของครูที่ปรึกษาในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้ค่า t -test (Independent Sample)

อัจฉรา พูลเพิ่ม (2546, หน้า 8) ได้วิจัยเรื่องการพัฒนาการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือ นักเรียนโรงเรียนกันทรารมย์ อำเภอกันทรารมย์ จังหวัดศรีสะเกษ การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ มีความมุ่งหมายเพื่อพัฒนาการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนกันทรารมย์ อำเภอกันทรารมย์ จังหวัดศรีสะเกษ โดยใช้หลักการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) กลุ่มผู้ศึกษาค้นคว้า จำนวน 3 คน กลุ่มเป้าหมายนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 21 คน และกลุ่มผู้ให้ข้อมูลจำนวน 30 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า คือ แบบบันทึกการสังเกตและแบบสัมภาษณ์ การวิเคราะห์ข้อมูลใช้เทคนิคสามเส้า (Triangulation Technique) และนำเสนอผลการ ศึกษาโดยวิธีพรรณนา วิเคราะห์ผลการศึกษาพบว่า สภาพการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนกันทรารมย์ นักเรียนที่ถูกจัดอยู่ในเกณฑ์ของกลุ่มปัญหาในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ทั้งหมด 21 คน ซึ่งโรงเรียนต้องให้การช่วยเหลือป้องกันหรือแก้ไข ปัญหา โดยมีหลักเกณฑ์ตามความรุนแรงและความถี่ของพฤติกรรมซึ่งนักเรียนกลุ่มนี้มีปัญหาส่วนใหญ่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนบ่อย ๆ จนสังเกตได้ หลังจากใช้กิจกรรมป้องกันและแก้ไขพฤติกรรมไม่

พึงประสงค์ของนักเรียนที่มีปัญหา คือ การดำเนินการจัดกิจกรรมเพื่อนช่วยเพื่อนและกิจกรรมการสื่อสารกับผู้ปกครองทำให้นักเรียนที่มีปัญหาปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้ดีขึ้นได้โดยความช่วยเหลือของเพื่อนที่มีความสามารถหรือมีจุดเด่นจุดแข็งในด้านต่าง ๆ ได้ดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีปัญหาและผู้ปกครองเกิดความตระหนักและความใส่ใจดูแลช่วยเหลือนักเรียนมากขึ้นและรับทราบถึงปัญหานักเรียนที่พบในโรงเรียน โดยดำเนินการอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

บุษนา เรืองไพศาล (2547, หน้า 50) ได้วิจัยปัญหาและข้อเสนอแนะข้อเสนอแนะการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี พบว่า ปัญหาการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามความคิดของครูที่ปรึกษาฯและครูที่ปรึกษาฯอยู่ระดับปานกลาง ปัญหาการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนระหว่างที่ที่ปรึกษาฯและครูที่ปรึกษาฯไม่แตกต่าง ข้อเสนอแนะสำคัญในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ได้แก่ โรงเรียนควรจัดเวลาและความสะดวกให้ครูในการเยี่ยมบ้านนักเรียน โรงเรียนควรคัดกรองนักเรียนในข้อมูลหลาย ๆ ด้าน โรงเรียนควรให้ความรู้ทำความเข้าใจกับครูที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมก่อนเรียนเพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกับโรงเรียนควรพัฒนาครูที่ปรึกษาให้มีความรู้ ทักษะ ตลอดจนเทคนิคในการให้คำปรึกษาแก่นักเรียนและครูที่ปรึกษาควรพยายามแก้ไขปัญหานักเรียนก่อนส่งต่อนักเรียน

กัลยา อินปาน (2548, หน้า 8) ได้วิจัยเรื่องสภาพและปัญหาการบริหารจัดการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระบบการวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารจัดการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระบบ ผลการวิจัยพบว่า สภาพการบริหารจัดการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ขั้นการเตรียมการ และการวางแผนการดำเนินงานมีการดำเนินงานระดับมาก โดยรายการที่มีความถี่สูงสุด คือ มีการแต่งตั้งคณะกรรมการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน พร้อมบทบาทหน้าที่อย่างชัดเจน ขั้นการปฏิบัติตามแผนการดำเนินงานมีการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลาง โดยรายการที่มีความถี่สูงสุดคือ จัดกิจกรรมโฮมรูม สม่ำเสมอ ขั้นการกำกับติดตามประเมินผลและรายงานมีการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลาง โดยรายการที่มีความถี่สูงสุด คือ ขาดบุคลากรที่มีทักษะในการวิเคราะห์สภาพความพร้อมพื้นฐานของโรงเรียนขั้นการปฏิบัติตามแผนการดำเนินงานมีปัญหาการดำเนินงานในระดับน้อย รายการที่มีความถี่สูงสุด คือ ประเมินคุณภาพนักเรียนหลังการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนขั้นการเตรียมการและการวางแผนดำเนินงานมีปัญหาอยู่ในระดับน้อยถึงปานกลางและรายการที่มีความถี่สูงสุด คือ ขอบประมาณในการจัดอบรมหรือส่งบุคลากรเข้ารับการอบรมไม่เพียงพอ

ขั้นการกำกับติดตามประเมินผล และรายงานมีปัญหาการดำเนินงานอยู่ในระดับน้อยและรายการที่มีความถี่สูงสุด คือ การส่งรายงานการสรุปผลของครูที่ปรึกษาและหัวหน้าระดับชั้นล่าช้า

บัวเครือ โพธิ์ชัย (2548, หน้า 7) ได้วิจัยเรื่องปัญหาการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว เขต 2 การวิจัยครั้งนี้ มุ่งหมายเพื่อศึกษาปัญหาการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว เขต 2 ปีการศึกษา 2547 จำนวน 302 คน กลุ่มตัวอย่างได้รับการสุ่มแบบแบ่งชั้น จำนวน 170 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 55 ข้อ สถิติที่ใช้ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบค่าวิกฤต (*t-test*) ผลการวิจัยพบว่า 1) ปัญหาการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับปานกลางและพิจารณาเป็นรายด้านพบว่ามีปัญหาการดำเนินงานอันดับแรก คือ การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล อยู่ในระดับปานกลางรองลงมาได้แก่ การป้องกันและแก้ไขปัญห และการส่งต่อ 2) ปัญหาการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว เขต 2 จำแนกตามระดับชั้นโดยรวมและรายด้านมี ปัญหาการดำเนินงานแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

วิชา อินทร์จางิต (2548, หน้า 15) ได้วิจัยเรื่อง สภาพและปัญหาการบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศรีสะเกษใต้ โดยศึกษาจากผู้บริหาร ครูแนะแนว ครูที่ปรึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึงมัธยมศึกษาปีที่ 3 พบว่า ปัญหาในการปฏิบัติงานด้านส่งเสริมพัฒนานักเรียนในโรงเรียนเขตอำเภอเมือง และนอกเขตอำเภอเมือง มีปัญหาในระดับปานกลาง โรงเรียนที่เปิดสอน 1 ปี 2 ปี 3 ปี และ 4 ปี มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลางและแตกต่างกันระหว่างโรงเรียนในเขตกับนอกเขตอำเภอเมือง ยกเว้นด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ด้านการคัดกรองนักเรียน ด้านป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน และด้านการส่งต่อ

ทองสุข ทับเจริญ (2548, หน้า 49) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการศึกษาการแก้ปัญหาให้นักเรียนโรงเรียนศึกษานารี ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ห้อง 6 กลุ่ม ก. โดยใช้ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ผลการวิจัยพบว่าการศึกษาสภาพทั่วไปเกี่ยวกับนักเรียนด้านสุขภาพจิตและพฤติกรรมนักเรียน ร้อยละ 100 ปลอดภัยจากสารเสพติด นักเรียนส่วนใหญ่มีอายุ 12 ปี คิดเป็นร้อยละ 86.75 ด้านภูมิลำเนาส่วนใหญ่อยู่ในกรุงเทพมหานคร คิดเป็นร้อยละ 82.75 ด้านที่พักอาศัยส่วนใหญ่ร้อยละ 51.72 พักบ้านพักอาศัยส่วนตัว และจำนวนเงินที่ได้รับมาโรงเรียนส่วนใหญ่ร้อยละ 86.66 นำเงินมาวันละ 50-100 บาท ข้อมูลด้านครอบครัวพบว่า บิดา มารดา ส่วนใหญ่มีอายุ 30-40 ปี และการศึกษา

ส่วนใหญ่ร้อยละ 24.13 มีการศึกษาดำรงระดับมัธยมศึกษาตอนต้น อาชีพส่วนใหญ่รับจ้าง แต่ถ้าเป็นมารดาส่วนใหญ่มีอาชีพรับจ้างและแม่บ้าน ครอบครัวส่วนใหญ่ร้อยละ 56.66 ไม่มีหนี้สินวิชาที่นักเรียนถนัดและสนใจอันดับ 1 คือ ภาษาไทยและคณิตศาสตร์คิดเป็นร้อยละ 16.66 ด้านสุขภาพ สายต่านักเรียนส่วนใหญ่คิดร้อยละ 75.86 มีสายตาปกติ สำหรับการศึกษาผลการแก้ปัญหาพบว่าการเยี่ยมบ้าน การสัมภาษณ์ การประสานสัมพันธ์ผู้ปกครอง และการจัดกิจกรรมแก้ปัญหาต่าง ๆ เป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้ครูที่ปรึกษาเห็นปัญหาที่แท้จริงของนักเรียนและสามารถใช้ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนแก้ปัญหาได้สำเร็จร้อยละ 90 ไม่มีนักเรียนที่ส่งต่อยกเว้นนักเรียนที่มีปัญหาด้านเศรษฐกิจเพื่อส่งต่อรับทุนการศึกษาในปีต่อไป สำหรับนักเรียนที่มีปัญหาขอพบภายหลังสอบปลายภาคเรียนที่ 2 ได้รับการส่งต่อเช่นเดียวกัน

อร่าม เสือเดช (2549, หน้า 7) ได้วิจัยเรื่อง คู่มือดำเนินงานตามกระบวนการในระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนวัดช้างเผือก มีวัตถุประสงค์เพื่อจัดทำและประเมินคู่มือการดำเนินงานตามกระบวนการในระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนวัดช้างเผือก สำหรับครูอาจารย์สามารถใช้เป็นคู่มือในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน และผู้บริหารได้

งานวิจัยต่างประเทศ

มาร์ช (March, 1987, pp. 253-388) ทำการวิจัยพบว่า นักศึกษามักปรึกษากันเองในกลุ่มเพื่อนมากกว่าที่จะมาปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษา เนื่องจากไม่ต้องการถูกถามเกี่ยวกับเรื่องส่วนตัว เพราะเกรงความลับของตนจะถูกเปิดเผย โดยเฉพาะในกลุ่มนักศึกษาที่อยู่ในกลุ่มวัยรุ่นตอนกลางถึงตอนปลาย ปรากฏการณ์ดังกล่าวอาจมีส่วนทำให้นักศึกษาไม่มาปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษา และเห็นบทบาทของอาจารย์ที่ปรึกษามีความสำคัญลดลงซึ่งสอดคล้องกับเวสต์ (West, 1991, pp. 77-83) ที่ได้ทำการวิจัยและระบุว่านักศึกษามักจะเห็นว่าอาจารย์ที่ปรึกษาหรือนุเคราะห์ฝ่ายแนะแนวเป็นคนอื่น และเกรงว่าความลับของตนจะถูกเปิดเผย การเข้าพบเพื่อปรึกษาจึงมักเป็นการเข้าพบทางด้านวิชาการ ส่วนปัญหาอื่น ๆ นักศึกษาจะไปปรึกษากับเพื่อน และมักมาพบอาจารย์ที่ปรึกษาต่อเมื่อมีปัญหาหนัก จนตนเอง และเพื่อนไม่สามารถแก้ปัญหาได้

ไรซ์ (Rice, 1987, p. 3863-A) แห่งมหาวิทยาลัยไอโอวาได้ทำการวิจัยเปรียบเทียบความเข้าใจต่อระเบียบวินัยของโรงเรียน ระหว่างนักเรียน ผู้ปกครอง ครู และผู้บริหาร โรงเรียนพบว่าสิ่งที่เป็นปัญหาที่สำคัญที่สุดเกี่ยวกับเรื่องวินัย คือ การขาดความสนใจของนักเรียนในเรื่อง วินัย ความเกียจคร้าน และการคิดยาเสพติด เช่น บุหรี่ แอลกอฮอล์

ลีแมนโนวสกี (Lehmannowsky, 1991, p. 1642-A) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความต้องการบริการแนะแนวและการให้คำปรึกษาแก่นักเรียน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อนำผลการวิจัยไปสร้างความเข้าใจระหว่างนักเรียน ครู ผู้ปกครองนักเรียน ในโรงเรียน ลินคอล์น (Lincoln) เกี่ยวกับ

ความต้องการบริการแนะแนว และการให้คำปรึกษาจากโรงเรียนของนักเรียน ประชากรที่ใช้ในการวิจัยคือครู นักเรียน ผู้ปกครองนักเรียน ในโรงเรียน

ลินคอล์น (Lincoln) เราวิจัยพบว่านักเรียนต้องการบริการแนะแนว และการให้คำปรึกษาจากโรงเรียน ลำดับมากไปหาน้อยดังนี้โครงการพัฒนาอาชีพ วิธีการตัดสินใจเลือกวิทยาลัยเพื่อศึกษาต่อ การเตรียมตัวเข้าทำงานการสมัครงาน การฝึกงาน แนวทางการศึกษาต่อในระดับสูง แนวทางแห่งความสำเร็จ วิธีการที่ทำให้ผู้อื่นเข้าใจและยอมรับ วิธีการเข้าใจและยอมรับตนเอง

คอตตัน, และแมน (Cotton, & Mann, 1994, p. 198) ได้ศึกษาเรื่องการสนับสนุนและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองอย่างมีความหมายโดยการสัมภาษณ์เพื่อต้องการทราบว่าผู้บริหารโรงเรียนและครูใช้วิธีการใดเพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในโรงเรียนให้มากขึ้น ผลการวิจัยพบว่า การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองสามารถใช้วิธีการสื่อสารได้คาดหวังทางด้านการศึกษาและวัฒนธรรมของผู้ปกครอง

เบนเนตต์ (Bennet, 1995, pp. 108) ได้วิจัยเรื่อง “Research about Teaching and Learning” ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนมีส่วนช่วยให้นักเรียนประสบผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการ โดยการตั้งนโยบายเรื่องวินัย มีการสื่อสารให้นักเรียนทราบและเข้าใจในนโยบายนี้ และมีการบังคับให้ปฏิบัติตามนโยบายวินัยอย่างยุติธรรมและเสมอต้นเสมอปลาย

ฟรีแมน, คาร์ คิดเวลล์ (Frexman, & Karr-Kidwell, 1998, pp. 195-199) ได้ศึกษาความพึงพอใจของผู้ปกครอง และการรับรู้ของครู และนักเรียน ต่อการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในสถานศึกษาเพื่อพัฒนา กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ปกครอง ครู และนักเรียนจากโรงเรียนรัฐบาลในมลรัฐเท็กซัส โดยการใช้ผลการเรียนของนักเรียนเป็นเครื่องชี้วัด ผลการวิจัยพบว่า การสื่อสารระหว่างบ้านและโรงเรียน จะดีได้ผู้ปกครองต้องมีส่วนร่วม เช่น การมีส่วนร่วมในสมาคมผู้ปกครองและครู นอกจากนั้นผลการวิจัยยังพบอีกว่า หากผู้ปกครองต้องการรับผลประโยชน์จากการเข้ามามีส่วนร่วมในโรงเรียน ผู้ปกครองต้องสร้างความรู้สึกรู้สึกได้ว่าตนเป็นเจ้าของโรงเรียนจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยต่างประเทศ สรุปได้ว่า ปัญหาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน จัดว่าเป็นระบบที่มีประสิทธิภาพในการให้การปกครองดูแลช่วยเหลือนักเรียน ในทุกระดับ การศึกษาเพื่อให้นักเรียนได้ปรับตัว และพัฒนาตนเองไปในทางที่ถูกต้อง สามารถใช้ชีวิตในการเรียนและการทำงานที่อยู่กับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข นอกจากสรุปประจำชั้น ครูที่ปรึกษาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่ข้อมูลนักเรียนที่ถูกต้องเพียงพอที่จะให้คำแนะนำช่วยเหลือนักเรียนแต่ละคนได้อย่างเหมาะสม การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองทั้ง 5 ด้าน ตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ช่วยทำให้งานแนวทางการดำเนินงานเป็นไปอย่างมีระบบและมีประสิทธิภาพ